

Samen verder op de ingeslagen weg

**INTEGRALE BELEIDSNOTA
SOCIAAL DOMEIN 2021-2024**

Inhoudsopgave

Voorwoord	3		
1. Inleiding	5		
2. De transformatie en leidende principes	9		
2.1 De transformatie	10		
2.2 Leidende principes	11		
2.3 Het Kwaliteitskompas	13		
2.4 Ambities	14		
2.5 Leefgebieden	15		
3. Leefgebied Meedoen en Samenleven	16		
3.1 De kracht van samen	17		
3.2 Jezelf en samen kunnen zijn	20		
3.3 Werk en Welzijn	23		
3.4 Hulp- en ondersteuning op maat	26		
4. Leefgebied Optimaal Ontwikkelen en Opgroeien	29		
4.1 Opvoeden en ontwikkelen	30		
4.2 Ondersteuning: Preventie, vroegsignalering en normaliseren	33		
		5. Leefgebied Gezond en Vitaal	36
		5.1 Gezonde leefstijl	39
		5.2 Mentale gezondheid	44
		5.3 Vitaal ouder worden (55-plus)	48
		6. Van beleidsnota naar uitvoeringsplannen	52
		6.1 Financiën	53
		6.2 Van beleidsplan naar uitvoeringsplannen	55
		6.3 Rol van de gemeente, maatschappelijke partners en inwoners	56
		6.4 Verbinding inkoopstrategie	57
		6.5 Monitoring	58
		6.6 Communicatie	59
		Nawoord	60
		Bijlage 1: Ontwikkelen in gezamenlijkheid	61
		Bijlage 2: Overzicht van relevante reeds bestaande rapporten/nota's die deze nota raken	63
		Bijlage 3: Overzicht wettelijk verplicht kader	65

Samen verder op de ingeslagen weg

Voor u ligt de nota 'Samen verder op de ingeslagen weg'. Hierin staat hoe onze gemeente Neder-Betuwe de komende jaren verder werkt aan een stevig sociaal en maatschappelijk fundament onder ons gemeentelijke samenleven.

De nota geeft een overzicht van én inzicht in wat wij doen aan taken binnen het sociaal domein. Het gaat om zaken die onze inwoners mogelijk kunnen raken in een bepaalde levensfase, in goede en in minder goede tijden.

Deze nota bouwt verder richting de toekomst. We zijn volop bezig en staan midden in een belangrijke periode binnen het sociaal domein: de zogenoemde transformatie: de situatie dat wij als gemeentelijke overheid ondersteuning bieden waar dat nodig is, wij ervanuit gaan dat inwoners en hun omgeving eerst zelf hebben geprobeerd om oplossingen te vinden. Dat vraagt om een andere manier van denken en werken van alle zijden: van inwoners en hun omgeving, van de gemeente en van de professionals. Onze motivatie is en blijft dat aan het sociale en morele gezicht van onze gemeente is te zien hoe wij ons samen met vele anderen inzetten voor het welzijn van onze inwoners en vooral voor diegenen die onze steun nodig hebben om verder te kunnen.

Daarmee komen we bij het sleutelwoord in onze aanpak van het zogenoemde sociaal domein en dat is het woord 'samen'. Het was bijzonder fijn dat de inhoud op de volgende bladzijden mede dankzij de inbreng van onze maatschappelijke partners, adviesraden en inwoners tot stand kwam want zij deelden veel van hun kennis en ervaring met ons. Wij zijn dankbaar voor hun waardevolle bijdragen.

Sinds 2015 draagt onze gemeente de verantwoordelijkheid voor de inrichting van het sociaal domein. Wij leerden veel in de afgelopen jaren. Vooral door onze gesprekken aan vele 'keukentafels' en ook tijdens verschillende themabijeenkomsten waarin de inwoners en hun omgeving hun ervaringen met ons deelden. Wij hebben ook gesproken met de mensen die in de praktijk hulp en ondersteuning verlenen. Ook hen zijn wij zeer dankbaar voor hun openheid, kritische houding en hun suggesties.

Deze schat aan informatie was belangrijk voor het bepalen van onze resultaten, onze routekaart binnen het sociaal domein.

Onze ambitie is om de ondersteuning voor alle mensen die dat nodig hebben zo toegankelijk mogelijk te maken. De afgelopen jaren leerden ons dat deze ambitie vraagt om een goede balans tussen de behoefte aan ondersteuning en de beschikbare middelen.

De transformatie van het sociaal domein gebeurt aan de hand van deze nota. Wij kunnen dit alleen samen doen, met onze maatschappelijke partners, adviesraden en onze inwoners. In de plannen die wij gaan uitwerken moeten de ambities een praktische vertaling krijgen. Het is belangrijk dat we de effecten van het beleid zo concreet mogelijk benoemen en dat we met de inwoners in gesprek blijven om te zien of onze ondersteuning doel treft.

Kortom we bouwen samen verder aan een goed sociaal fundament voor de gemeente Neder-Betuwe, waarbinnen het voor ons allen goed toeven is.

Herma van Dijkhuizen

wethouder Zorg en Welzijn

Marien Klein

wethouder Onderwijs en Jeugd

September 2021

1. Inleiding

Door op de ingezette weg

Voor u ligt de eerste integrale beleidsnota Sociaal Domein 2021-2024 van de gemeente Neder-Betuwe. Wij versterken hiermee de in 2017 ingezette koers waarbij wij met de nota "Verder met Wmo en jeugd" een stevig fundament legden om vanuit samenhang de vraagstukken in het sociale domein vorm te geven. We zetten nu een volgende stap en presenteren hierbij een beleidsnota die de komende 4 jaar leidend zal zijn voor de beleidsterreinen Wet maatschappelijk ondersteuning 2015 (Wmo 2015), Participatiewet, Jeugdwet en de Wet publieke gezondheid (Wpg) en op de beleidsterreinen minimabeleid, schuldhulpverlening, onderwijs, welzijn, inburgering en sport en bewegen. Deze nota raakt iedereen die leeft, woont, werkt, leert en ondersteunt in de gemeente Neder-Betuwe. Dit is een lokale nota. Echter Neder-Betuwe werkt op veel zaken in het sociale domein samen in regionale samenwerkingsverbanden.

Transformatie

Met deze nota geven we opvolging en invulling aan de transformatie binnen het sociale domein. Deze weg die moet leiden tot een duurzame verandering in de maatschappij is al langere tijd gaande. Bij de transformatie draait het om onderwerpen, zoals eigen regie van de inwoner versterken, het sociaal netwerk activeren en de ondersteuning zo toegankelijk mogelijk maken. De transformatie is niet iets wat we even doen. Het is een proces van jaren dat de reikwijdte van deze nota overstijgt. Transformeren is een dynamisch en organisch proces waarbij de route geen rechte weg is. We weten niet wat we onderweg nog allemaal gaan tegenkomen. Deze route vraagt om durf en innovatie. De gemeente heeft de rol van regisseur en facilitator. Met deze nota maken we ook de omslag naar het sturen op maatschappelijke resultaten. Vragen als: Wat willen we concreet bereiken? Welk effect willen we zien in de samenleving? staan centraal. De nota is geen statisch document, maar een kader in een proces waarbij we tijdens de uitvoering inzichten meenemen die we onderweg opdoen.

Grip op het sociaal domein

In Nederland stijgen de uitgaven op grond van de Wmo 2015 en de Jeugdwet behoorlijk. Hierover verschijnen dan ook verontrustende berichten in de media. Ook in Neder-Betuwe zien we een toename van de uitgaven op deze deelgebieden. In hoofdstuk 6, paragraaf 6.1 staan we stil bij de vraag hoe we nu en in de toekomst grip kunnen houden op de financiën in het sociale domein.

Verbinding met het fysieke domein, de Omgevingswet en omgevingsvisie

De fysieke leefomgeving die vooral centraal staat binnen het fysieke domein heeft veel invloed op en raakvlakken met het sociale domein. Deze twee domeinen kunnen niet zonder elkaar en daarom zoeken we actief de verbinding. Bijvoorbeeld bij het realiseren van een gezonde leefomgeving die inwoners uitdaagt tot meer bewegen.

Op 1 juli 2022 treedt de Omgevingswet in werking. De Omgevingswet staat voor een goede balans tussen het beschermen en benutten van de fysieke leefomgeving. Het doel is het bereiken van een balans tussen zorgen voor een veilige en gezonde leefomgeving en goede omgevingskwaliteiten en het gebruiken en verder ontwikkelen van de fysieke leefomgeving op basis van

maatschappelijke behoeften. Er ligt een nadrukkelijke verbinding met het sociaal domein, omdat de fysieke leefomgeving meer is dan alleen de bebouwde (fysieke) omgeving.

De bedoeling van de Omgevingswet is meer ruimte te bieden voor initiatieven voor zowel inwoners, ondernemers, organisaties en de gemeente zelf. Om meer ruimte te kunnen bieden voor initiatieven is het belangrijk om een goed beeld te hebben wat de ambities van de gemeente zijn (wat voor een gemeente wil je zijn) en welke maatschappelijke opgaven er spelen. De Omgevingswet biedt ruimte voor lokaal maatwerk. Hierdoor wordt de kwaliteit van de leefomgeving bepaald door lokale, integrale keuzes over de gewenste kwaliteit van een gebied.

Dit alles komt samen in de omgevingsvisie. De gemeente heeft haar ambities en maatschappelijke opgaven vertaald naar tien speerpunten in de omgevingsvisie. De waarden die we belangrijk vinden zijn vastgelegd op een waardenkaart. De tien speerpunten hebben zowel een 'harde' kant als een 'zachte' kant. Ook hierin komt naar voren dat het sociale en fysieke domein steeds meer verweven raken. Dit komt onder andere tot uitdrukking in het speerpunt 'werken aan een gemeente waar inwoners een leven lang gezond en veilig samen leven.'

De Omgevingswet vraagt niet alleen om een integrale benadering van het sociale en fysieke domein, maar ook de samenwerking met de samenleving staat centraal. Werken aan onze ambities en maatschappelijke opgaven met behoud van onze waarden is een gedeelde verantwoordelijk. Ook de samenleving kan een bijdrage leveren aan het behalen van de speerpunten.

We zijn al onderweg

We staan niet aan de start van onze route. We zijn al onderweg. We ontwikkelen door op eerder vastgestelde visies en uitgangspunten. Recent ontwikkelde beleidsplannen en uitvoeringsplannen op specifieke thema's en deelgebieden worden aan deze nota verbonden. Dit geldt ook andersom. Er zal getoetst worden of de uitgangspunten van recente beleids- en uitvoeringsplannen aansluiten bij de ambities van deze nota. Zo nodig wordt hierin bijgestuurd, zodat er vanuit gedeelde ambities in het sociaal domein gewerkt wordt. Deze nota is daarin leidend. Terwijl deze nota ontwikkeld wordt houdt COVID-19

Nederland nog in zijn greep. De maatregelen die genomen zijn en worden om deze pandemie te bestrijden zijn ingrijpend. Ze raken iedereen in onze samenleving in meer of mindere mate. Het geeft veel onzekerheid op het gebied van bestaanszekerheid. Het beïnvloedt de wijze waarop we samenleven en het vraagt veel van de veerkracht van mensen. Op dit moment is nog niet te overzien wat dit ook van ons in Neder-Betuwe op korte en lange termijn gaat vragen. Zover als dit mogelijk is sluiten we aan bij de uitdagingen die deze crisis met zich meebrengt.

Samen met maatschappelijke partners en inwoners

Deze nota is tot stand gekomen samen met maatschappelijke partners en inwoners. Tijdens verschillende themabijeenkomsten is in kaart gebracht wat er leeft en welke uitdagingen er spelen in onze gemeente. Met elkaar hebben we alvast een voorschot genomen op wat ons te doen staat. Op welke vraagstukken kunnen wij onze inzet versterken om maatschappelijke resultaten te realiseren? Het enthousiasme, de kritische blik en het samen vormgeven tijdens de themabijeenkomsten dragen zeker bij aan het realiseren van de beoogde resultaten.

Wettelijk kader

In de Wmo 2015, de Wpg, de Participatiewet, Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wsg) en de Jeugdwet staan wettelijke verplichtingen omschreven voor wat een gemeenteraad minimaal moet vaststellen in

een periodiek op te stellen plan. Met deze integrale nota Sociaal Domein voldoen wij voor de bovengenoemde wetten aan deze verplichting wat betreft het beschrijven van de beleidsvoornemens uitgewerkt in de ambities en maatschappelijke resultaten. Daarnaast wordt per wet een aantal specifieke onderdelen genoemd, die nader beschreven moeten worden en vastgesteld door de gemeenteraad. Deze onderdelen zijn dusdanig specifiek en vaak gericht op de uitvoering dat dit niet past binnen deze kaderstellende nota. Deze onderdelen worden daarom nader uitgewerkt in de uitvoeringsplannen en deze specifieke onderdelen zullen te zijner tijd ter vaststelling voorgelegd worden aan de gemeenteraad. In bijlage 2 is een overzicht opgenomen van het wettelijk kader en aangegeven op welke verplichte onderdelen een nadere uitwerking in de uitvoeringsplannen volgt.

Hoe nu verder?

Na vaststelling in de gemeenteraad bouwen we de nota verder uit met concrete uitvoeringsplannen op de drie leefgebieden: Meedoen en Samenleven, Optimaal ontwikkelen en Opgroeien en Gezond en Vitaal. Gedurende de uitvoering van de plannen evalueren we de voortgang periodiek en maken we zichtbaar wat de resultaten zijn. Hiervoor introduceren we naast bestaande meetinstrumenten nieuwe vormen van meten, bijvoorbeeld kwalitatieve cliëntvervalsingsonderzoeken, die de maatschappelijke resultaten in kaart brengen. Dit doen we samen met maatschappelijke partners en inwoners.

Leeswijzer

Om recht te doen aan het gezamenlijke perspectief van waaruit deze nota is geschreven, is de nota geschreven in de 'we'-vorm. Daar waar 'we' staat bedoelen we alle partijen in het sociale domein. Als we één specifieke partij bedoelen, dan wordt dit vermeld.

In hoofdstuk 2 gaan we nader in op de transformatie. Vervolgens lichten wij de leidende principes toe die de komende jaren richting geven aan afwegingen die wij maken. Afsluitend presenteren wij onze ambities: de stip op de horizon.

Vervolgens werken we in hoofdstuk 3, 4 en 5 de leefgebieden verder uit. We maken een concrete vertaling naar de maatschappelijke resultaten die wij binnen 4 jaar willen bereiken.

In hoofdstuk 6 beschrijven we hoe we vanuit deze nota aan de slag gaan om de al ingezette koers verder te optimaliseren en komen de randvoorwaarden aan de orde.

Kortom:

- Deze integrale beleidsnota vormt de basis voor de uitvoeringsplannen en activiteiten binnen het sociaal domein;
- Deze nota geeft duidelijk richting: een stip aan de horizon;
- De voortgang van de nota wordt periodiek geëvalueerd.

2. De transformatie en leidende principes

2.1

De transformatie

Het sociaal domein is volop in ontwikkeling: in transformatie. Het gaat hierbij om een inhoudelijke verandering naar aanleiding van de eerdere transities (AWBZ naar Wmo 2015, Participatiewet, Jeugdwet) en de aanstaande transitie Beschermd Wonen en Inburgering. Het is een proces waarbij wordt toegewerkt naar een overheid die ondersteuning biedt waar dat nodig is. De inwoner staat centraal met zijn vraag, behoeften en mogelijkheden. De transformatie (verandering) waar het om gaat, is dat er uitgegaan wordt van het zelfoplossend vermogen van inwoners en hun omgeving. Dit sluit nauw aan bij de behoefte van mensen om zelf regie te hebben over hun leven. Dit is echter makkelijker gezegd, dan gedaan.

In het coalitieprogramma 2018-2022 is de transformatie ook nadrukkelijk in beeld. Er wordt ingegaan op de veranderende rol van de gemeente: "De stap die nog grotendeels gemaakt moet worden is de beoogde transformatie: ondersteuning en hulp is geen exclusieve taak van de overheid; zorgen voor elkaar doen we met elkaar, waar nodig door inzet van professionals. De gemeente geeft voorlichting, faciliteert, stimuleert en coördineert."

We kunnen stellen dat de transformatie één van de grootste uitdagingen van deze tijd is. Het vraagt om veranderingen in organisatie, cultuur en manieren van werken van de gemeente zelf en van uitvoerende organisaties. Ook vraagt de transformatie van inwoners een grote verandering. Het aanspreken van het zelfoplossend vermogen, zelf aan zet zijn, heeft langere tijd minder op de voorgrond gestaan. Het veranderen van ingesleten patronen is een hardnekkig proces. Het vraagt niet alleen om een andere manier van werken, maar ook ons denken zal moeten veranderen. Dit vraagt tijd.

2.2

Leidende principes

In het kader van de transformatie staan we voor een omvangrijke opdracht met elkaar. Vanuit de gemeente vinden we het belangrijk om bij de uitvoering van deze opdracht duidelijke uitgangspunten te hebben. We noemen dat de leidende principes.

Deze leidende principes zijn tot stand gekomen op basis van informatie die we opgehaald hebben bij inwoners, maatschappelijke partners en (beleids)medewerkers binnen het sociaal domein van de gemeente en analyse van relevante (beleids)documenten. De leidende principes zijn een richtinggevend kader waarlangs de ambities en de daaraan gekoppelde maatschappelijke resultaten worden uitgewerkt.

Hieronder staan de leidende principes met een toelichting:

- ***Eigen kracht en het sociale netwerk***

We doen een beroep op eigen kracht (dat wat inwoners zelf kunnen). Wanneer de draagkracht van iemand tekortschiet om problemen het hoofd te kunnen bieden, is ondersteuning mogelijk. Daarbij kijken we eerst naar ondersteuning uit het (sociaal) netwerk en andere informele hulp. Zorgen voor elkaar doen we met elkaar. Op deze manier is het niet altijd nodig om professionele hulp in te zetten. Formele ondersteuning is altijd aanvullend aan informele steun, gericht op het versterken van de zelfredzaamheid en zo tijdig mogelijk. We streven ernaar dat het sociaal netwerk zodanig betrokken is of wordt, dat inzet vanuit de professionals tot het minimum beperkt kan blijven. Bij een beperkt of niet functioneel sociaal netwerk wordt ondersteuning ingezet om dit te versterken. We gaan ervan uit dat iedere inwoner een of meerdere talenten heeft en wat te bieden heeft aan anderen. Daar gaan we naar op zoek en proberen dat te versterken. Dat een inwoner zelf (meer) verantwoordelijkheid kan nemen en kan meedoen in de samenleving is het doel van onze inzet.

- ***De menselijke maat***

Als een inwoner aangeeft dat hij ondersteuning nodig heeft, dan onderzoeken wij samen met de inwoner en zijn sociaal netwerk deze vraag. Als blijkt dat het zelfplossend vermogen en informele ondersteuning uit het netwerk onvoldoende is, dan hebben we als gemeente een verantwoordelijkheid om op maat aan die inwoner ondersteuning te bieden. We stellen daarbij de individuele inwoner centraal.

Natuurlijk opereren we binnen wet- en regelgeving en is er een begroting, die de financiële mogelijkheden begrenst.

- ***De basis op orde***

Gerichte hulp en ondersteuning hebben weinig effect als iemand in beslag genomen wordt door zorgen over basisbehoeften. Daarom richten we ons altijd op (het realiseren van) die basis: er is werk of een andere zinvolle dagbesteding, er is een onderkomen, de financiën zijn op orde, iemand beschikt over basisvaardigheden op gebied van taal, rekenen en digitale vaardigheden en er is een sociaal netwerk.

- ***Normaliseren***

We realiseren ons dat we niet alles kunnen overnemen en oplossen. Incidenten en moeilijkheden horen bij het leven. Specifiek voor jeugd geldt dat gedrag voor komt in allerlei verschillende vormen. Wij accepteren een brede variatie aan gedrag en zien zo min mogelijk als afwijkend of zelfs abnormaal. We streven ernaar de omgeving van jeugdigen dusdanig in te richten dat, ondanks deze grote variatie aan gedrag, een optimale ontwikkeling voor iedereen mogelijk is.

- ***Inzet op preventie en vroegsignalering***

We voorkomen liever dan dat we genezen en richten preventie op die gebieden waar deze het meeste effect sorteert. Door vroegtijdig (sociale) problemen en trends te signaleren en hierop te anticiperen zorgen we ervoor dat inwoners de kwaliteit van hun leven op niveau houden, dan wel verbeteren. We verwachten dat daarmee het beroep op duurdere hulp en ondersteuning beperkt blijft. Hiermee bereiken we dat deze ondersteuning beschikbaar en toegankelijk blijft voor de inwoners die dit nodig hebben.

- ***Effectieve en efficiënte ondersteuning***

Het bieden van de juiste hulp en ondersteuning begint aan de keukentafel. Onze professionele uitvoerders zijn cruciaal voor het bieden van hulp en ondersteuning op maat.

Dat betekent dat zij zowel de juiste hulp of ondersteuning inzetten, maar ook op het juiste moment en voor de juiste periode. Een goede ketensamenwerking met maatschappelijke en zorgpartners, onderwijs, huisartsen, politie, etc. is daarbij noodzakelijk. Door deze samenwerking te versterken, worden hulpvragen eerder gesignaleerd (preventief), wordt met betrokken partijen (integraal) een passende analyse gemaakt, zodat ondersteuning op de juiste plek en het juiste moment wordt ingezet. Alleen samen ontschotten we hulp en ondersteuning, opvoeden, wonen, werk, leefwereld en veiligheid.

- ***Regie vanuit een gedeelde ambitie***

Vanuit de gemeente nemen wij de regie bij het bepalen van de ambitie die wij willen bereiken. De stip op de horizon. Wij betrekken hierbij nadrukkelijk onze maatschappelijke partners en de inwoners.

Steeds meer leggen we de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van hulp en ondersteuning bij aanbieders en/of maatschappelijke partners, die onze ambitie omarmen. Samen stellen we concrete maatschappelijke resultaten en kwaliteitseisen op met respect voor de kennis en expertise van betrokken professionals. De samenwerking is gericht op elkaar betrekken, samen leren en kent voldoende experimenteerruimte. Een goede balans en diversiteit in het ondersteuningsaanbod vinden we noodzakelijk.

2.3

Het Kwaliteitskompas

Ter voorbereiding op deze nota is de gemeente eind 2019 gestart met de methode van het Kwaliteitskompas, ontwikkeld door Movisie. Het Kwaliteitskompas is een methode om complexe vraagstukken binnen het sociaal domein aan te pakken samen met maatschappelijke partners en inwoners. Deze methode structureert en ordent het gezamenlijk denkproces en biedt een basis om in samenspraak gedragen keuzes te maken en een gemeenschappelijke taal te ontwikkelen. Vanuit deze methode is deze nota opgebouwd met onze ambities, maatschappelijke resultaten en indicatoren. Werken vanuit deze methode ondersteunt de gemeente in het verder vormgeven van haar rol en taak binnen het sociaal domein. Doordat de nota samen met partners ontwikkeld is staan er ook maatschappelijke resultaten in die niet onder de directe invloedingsfeer van de gemeente vallen. Resultaat kunnen we alleen behalen om vanuit een gezamenlijke aanpak de schouders eronder te zetten. Zoals beschreven bij de leidende principes neemt de gemeente hierin de regie op de hoofdlijnen.

2.4

Ambities

Uitgaande van de transformatie hebben we samen met maatschappelijke partners en inwoners een vertaling gemaakt naar onze ambities voor de komende 4 jaar. De ambities beschrijven de stip aan de horizon.

De ambities:

- Inwoners van Neder-Betuwe kunnen meedoen in de lokale samenleving, voelen zich verbonden en zetten zich in voor elkaar
- Jeugdigen in Neder-Betuwe ontwikkelen zich optimaal
- Inwoners van Neder-Betuwe leven gezond en zijn vitaal

De ambities worden uitgewerkt in 3 leefgebieden:

- Meedoen en Samenleven
- Optimaal Ontwikkelen en Opgroeien
- Gezond en Vitaal

In de komende drie hoofdstukken worden deze ambities concreet vertaald naar maatschappelijke resultaten. Hiermee geven we richting aan wat we de komende vier jaar willen bereiken. Deze maatschappelijke resultaten zijn daarmee ijkpunten op weg naar het realiseren van onze ambities in de toekomst.

2.5

Leefgebieden

Bij de leefgebieden in de hoofdstukken 3, 4 en 5 wordt de volgende opbouw gehanteerd:

1. We starten met een inleiding op het leefgebied en lichten toe welke subthema's onder dit leefgebied vallen.
2. Vervolgens worden de subthema's uitgewerkt. Ook hier starten we met een inleiding op het thema. Vervolgens geven we een schets wat er speelt in Neder-Betuwe. Hierbij hebben we input vanuit de themabijeenkomsten gecombineerd met gegevens uit verschillende monitors/onderzoeken en de input van (beleids) medewerkers. Daaropvolgend worden de maatschappelijke resultaten gepresenteerd, waarbij wordt aangegeven hoe we straks kunnen zien dat we succesvol zijn. We sluiten ieder thema af met dat wat we al in gang hebben gezet en wat we kunnen versterken. Ook hier hebben we weer volop gebruik gemaakt van de opbrengsten van de themabijeenkomsten.

Herkomst cijfers

In deze nota worden binnen de leefgebieden ook cijfers gepresenteerd.

De cijfers komen met name vanuit de GGD Gezondheidsmonitors: de Kindermonitor 2017, de Gezondheidsmonitor Jeugd 2019 en de Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen 2016. Laatstgenoemde is in 2020 opnieuw afgenomen. De resultaten hiervan worden later in 2021 gepubliceerd en nemen we mee in de nog op te stellen uitvoeringsplannen. Ook voor de andere monitors geldt dat we actuele cijfers meenemen bij de uitvoering van deze nota.

3. Leefgebied Meedoen en Samenleven

Ambitie

Inwoners van Neder-Betuwe kunnen meedoen in de lokale samenleving, voelen zich verbonden en zetten zich in voor elkaar.

Neder-Betuwe kent een betrokken samenleving. Mensen kijken naar elkaar om en ontmoeten elkaar. Hierbij is het leven vanuit christelijke waarden en normen duidelijk verankerd en aanwezig. Er wordt verbinding en saamhorigheid ervaren. Meedoen en samenleven wordt belangrijk gevonden, maar is in Neder-Betuwe nog niet voor iedereen voldoende mogelijk en haalbaar. Ook wordt ervaren dat verschillende groepen binnen Neder-Betuwe meer langs elkaar leven, dan met elkaar leven. Een belangrijke uitdaging is om te bepalen welke richting we inslaan om alle inwoners van Neder-Betuwe met elkaar mee te laten doen en te laten samenleven.

Het leefgebied meedoen en samenleven is opgedeeld in 4 thema's:

1. DE KRACHT VAN SAMEN
2. JEZELF EN SAMEN KUNNEN ZIJN
3. WERK EN WELZIJN
4. ONDERSTEUNING OP MAAT

3.1

De kracht van samen

Vanuit de transformatie streven we naar een samenleving, waarbij inwoners zo min mogelijk afhankelijk zijn van de overheid. Inwoners helpen elkaar, zijn creatief in eigen oplossingen al dan niet met ondersteuning. Hierbij zijn gemeenschappelijke waarden, solidariteit, respect, verdraagzaamheid en vertrouwen hebben in elkaar belangrijke uitgangspunten. We willen de zelfredzaamheid stimuleren. Wij realiseren ons dat niet iedereen het vermogen heeft om volledig zelfredzaam te zijn, maar zien de kracht van het sociaal netwerk. Mensen kunnen elkaar ondersteunen. Hiermee wordt de regie van mensen zelf en van hen samen vergroot.

Wat speelt er in Neder-Betuwe?

- Mensen met een migratieachtergrond geven aan dat zij moeilijk contacten opbouwen met inwoners van Neder-Betuwe. De contacten die zij meer langdurig hebben zijn meestal met professionals of vrijwilligers van organisaties.
- De diversiteit in de wijze waarop geloofsgemeenschappen en kerken een naar buiten gerichte blik hebben is verschillend. Er wordt in Neder-Betuwe in sommige gevallen ervaren dat gemeenschappen langs elkaar heen leven en dat wordt in sommige gevallen als een knelpunt ervaren. Voor veel inwoners in de gemeente Neder-Betuwe vervult geloof een belangrijke bron van waarden en normen in hun persoonlijk leven.
- In Neder-Betuwe zijn veel inwoners bereid af en toe iets voor de burens te doen. Er is een actieve groep vrijwilligers, een derde van de inwoners doet vrijwilligerswerk.
- Uit onderzoek naar veiligheidsbeleving in de gemeente Neder-Betuwe komt naar voren dat inwoners, ondernemers maar ook bezoekers aan Neder-Betuwe zich veilig voelen in de gemeente.
- Tijdens COVID-19 is het aantal meldingen van burenoverlast toegenomen. Het gaat daarbij met name om geluidsoverlast. Dit heeft een toenemende druk op buurtbemiddeling gelegd. Dit is mogelijk een logisch gevolg van het vele thuiswerken en het meer thuis zijn van mensen. Maar ook voor deze crisis was er al sprake van een verharding tussen burens. Inwoners lijken het steeds lastiger te vinden om met elkaar het gesprek aan te gaan.

Maatschappelijke resultaten

Over 4 jaar willen we dat:

1. Inwoners prettig en duurzaam onderling contact hebben en zich verbonden voelen
2. Inwoners zich verantwoordelijk voelen voor elkaar en elkaar helpen

Meten is weten

Waarom zien we dat we succesvol zijn?

- Het aantal inwoners dat eenzaamheid ervaart vermindert
- Inwoners vanuit verschillende achtergronden ontmoeten elkaar en/of ondernemen samen dingen
- Het aantal inwoners dat zelf initiatief neemt om een ander te helpen wordt groter
- Het aantal inwoners dat (eerder) hulp vraagt aan hun omgeving wordt groter
- Groter aantal activiteiten dat op initiatief van inwoners of met inwoners tot stand komt.
- Het aantal meldingen van hulpvragen die aan de gemeente gesteld worden stabiliseert of neemt af
- Inwoners kunnen zich vrij en zonder zorgen in de buitenruimte begeven en verplaatsen zowel overdag als in de avond
- Inwoners voelen zich veilig in de omgeving waarin ze leven
- Minder overlast van groepen in de openbare ruimte

Voorbeelden uit de praktijk

Dit is al in gang gezet, een aantal voorbeelden uit de praktijk:

- In Neder-Betuwe zijn mooie initiatieven die “de kracht van samen” in de praktijk laten zien. Zo komen in de Wereldkeuken inwoners bij elkaar om elkaar te ontmoeten en samen te eten. Uitwisseling en van elkaar leren staan centraal.
- In de Huizen van het Dorp worden activiteiten door inwoners georganiseerd en kunnen zij elkaar laagdrempelig ontmoeten. Inwoners bepalen zelf wat er gebeurt en hoe dat gebeurt.
- Op sommige plekken zijn hechte en sterke sociale steunsystemen. In Neder-Betuwe staan inwoners voor elkaar klaar en kijken naar elkaar om.
- In oktober 2020 is de lokale coalitie tegen eenzaamheid ‘Samen is leuker’ gestart. Dit is een samenwerkingsverband tussen allerlei lokale organisaties, vrijwilligers en gemeente gericht op zowel het voorkomen dat mensen eenzaam

worden als op het verminderen van al bestaande eenzaamheid. Vanuit ‘Samen is leuker’ worden ‘Lief & Leedstraten’ in Ochten en IJendoorn gestart die bijdragen aan meer verbondenheid en onderling meeleven waardoor mensen in de straat zich meer gezien, gehoord, gewaardeerd en gesteund voelen.

- Op het gebied van veiligheid investeren we in de aanpak van ondermijning. We richten ons o.a. op verminderen en/of voorkomen van fraude, cybercriminaliteit en drugs, waarbij de nadruk ligt op het vergroten van de weerbaarheid van inwoners tegen onveilige situaties en het informeren over vormen van criminaliteit ter voorkoming van slachtofferschap. Daarnaast wordt volop ingezet op het voorkomen van overlast door vroegtijdige inzet van buurtbemiddeling en de inzet van jongerenwerkers.

Wat kunnen we versterken?

Inspiratie vanuit de themabijeenkomsten:

- Participatie van mensen met een psychische beperking vergroten en het opzetten van maatschappelijke steunsystemen
- Meer met elkaar leven dan naast elkaar
- Verminderen eenzaamheid
- Deelname aan sportverenigingen stimuleren en sportverenigingen stimuleren en ondersteunen om zich maatschappelijk breder in te zetten
- De onderlinge dialoog tussen gelovigen en niet gelovigen bevorderen. Ontmoeting stimuleren vanuit een nieuwsgierig perspectief
- Het stimuleren van het gebruik van beweegparken en belevingstuinen om ontmoeting te stimuleren
- Aandacht en hulp voor meisjes in kwetsbare situaties
- Stimuleren van samen verantwoordelijk zijn voor een leuke en actieve buurt
- Doorbreken van taboes rondom (culturele) verschillen

3.2

Jezelf en samen kunnen zijn

Jezelf kunnen zijn is de basis voor een goed leven. Het vergroot de kans op een zinvol leven. Jezelf zijn is een voorwaarde om samen te kunnen zijn. Als mensen zich bij anderen anders moeten voordoen dan zij zijn, kan dit een negatieve impact hebben op hoe zij zich voelen. Niet jezelf kunnen zijn kan leiden tot (sociale) uitsluiting. Maar ook het omgekeerde kan voorkomen. Dat er uitsluiting is als mensen juist zichzelf zijn en afgewezen worden om wie zij zijn. Dit kan vervolgens leiden tot onder meer sociale problemen en een verminderende gezondheid. De mate van tolerantie of verdraagzaamheid in de samenleving draagt bij aan de mate waarin je jezelf kunnen zijn. Maar het is nu die tolerantie die onder druk komt te staan bij mensen wanneer principes van de ander botsen met die van henzelf. Tolerantie houdt juist in dat je met behoud van je eigen mening ruimte laat voor opvattingen en gedragingen van de ander en deze ook accepteert.

Wat speelt er in Neder-Betuwe?

- Naast alle positieve en sterke kanten die zichtbaar zijn in Neder-Betuwe, als het gaat om elkaar helpen, je inzetten voor de andere of de samenleving zijn er ook aandachtspunten. Overtuigingen, opvattingen, beelden en regels die leven binnen gemeenschappen kunnen mensen beperken in het zichzelf kunnen zijn. Bijvoorbeeld omdat een bepaalde leefstijl, gedrag (culturele) achtergrond of geaardheid niet gerespecteerd en getolereerd wordt. Dit kan spelen binnen de eigen gemeenschap dan wel dat mensen buiten de gemeenschap zich door de ander niet geaccepteerd voelen. Gemeenschappen worden soms als naar binnen gericht ervaren. Gemeenschappen kunnen beter met elkaar in verbinding komen.
- De transitie 'Beschermd Wonen' is in voorbereiding. Inwoners met een psychische beperking, die niet zelfstandig kunnen wonen gaan minder snel dan voorheen uit hun vertrouwde omgeving naar een intramurale instelling (in Nijmegen of Tiel). Ze ontvangen, als dat kan, hulp en ondersteuning thuis (Beschermd Thuis). Hierbij is specifiek aandacht voor het versterken van de participatie van deze groep. Ook worden in onze gemeente, net als in andere gemeenten in onze regio, nieuwe vormen van huisvesting met hulp en ondersteuning ontwikkeld en gerealiseerd.

- Mensen met een beperking of handicap willen net zo kunnen leven als ieder ander in ons land. Nederland heeft het 'Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, New York, 2006' getekend. Dat brengt een zorgplicht met zich mee voor gemeenten. Dit verdrag verplicht de gemeente ervoor te zorgen dat mensen met een beperking net zo kunnen leven als ieder ander in ons land. Met andere woorden dat zij zichzelf kunnen zijn en dat zij hun leven kunnen inrichten samen vanuit verscheidenheid.

Maatschappelijke resultaten

Over 4 jaar willen we dat:

3. Iedereen zichzelf kan zijn
4. Inwoners respectvol samenleven ondanks hun verscheidenheid

Metten is weten

Waaraan zien we dat we succesvol zijn?

- Het aantal inwoners dat in het dagelijks leven respect, acceptatie en tolerantie van anderen ervaart wordt groter. Hierbij is speciale aandacht voor de LHBTI-gemeenschap, mensen met een beperking, mensen met een migratieachtergrond en mensen met én zonder een geloofsovertuiging
- Het aantal inwoners dat aangeeft eigen keuzes te kunnen maken zonder het risico buitengesloten te worden is toegenomen
- Inwoners houden rekening met elkaar

Voorbeelden uit de praktijk

Dit is al in gang gezet, een aantal voorbeelden uit de praktijk:

- Vanuit de gemeente handelen wij vanuit de gedachte dat wij er voor alle inwoners zijn, zonder waardeoordeel. Iedere inwoner is evenveel waard. We zetten ons volledig in om alle inwoners in veiligheid te laten leven en opbloeien.
- We werken samen met andere gemeenten om voorzieningen te bieden, die bijdragen aan de zelfontplooiing van mensen.
- In Neder-Betuwe hebben we steeds meer aandacht voor toegankelijkheid. Hier was in het verleden weinig aandacht voor en we hebben een inhaalslag te maken. Dat betekent toegankelijke gebouwen, woningen én openbare ruimtes (zoals begraafplaatsen, speeltuinen, wegen en stoepen). Op deze manier streven wij ernaar dat er geen fysieke drempels zijn voor mensen om elkaar te ontmoeten.

Wat kunnen we versterken?

Inspiratie vanuit de themabijeenkomsten:

- Meer aandacht voor de transitie 'Beschermd Wonen' naar 'Beschermd Thuis'. Zorgen dat mensen met een psychische beperking zich welkom voelen in de wijken en buurten van Neder-Betuwe. Hierbij is het tijdig betrekken van buurtgenoten bij nieuwe wooninitiatieven een belangrijk aandachtspunt
- Participatie en passende ondersteuning voor mensen met een psychische beperking vergroten, zodat zij de overstap naar 'Beschermd Thuis' kunnen maken
- Ondersteunen van initiatieven die bijdragen aan meer acceptatie en inclusie

3.3

Werk en Welzijn

Het hebben van (passend) werk en/of een zinvolle daginvulling is een belangrijk element in het welbevinden van mensen. Het draagt direct bij aan een vitaal leven. Het geeft voldoening en energie. Het vergroot de mogelijkheden om mee te doen in de samenleving. Er is steeds meer aandacht voor de relatie tussen kunnen participeren en laaggeletterdheid.

Laaggeletterdheid is een term voor mensen die moeite hebben met lezen, schrijven en/of rekenen. Vaak hebben zij daardoor ook moeite met het gebruik van een computer of een smartphone. Uit onderzoek blijkt dat je eerder gezondheidsproblemen kunt krijgen, als je niet goed kunt lezen en schrijven.

Wat speelt er in Neder-Betuwe?

- In Neder-Betuwe wordt hard gewerkt. Het arbeidsethos, de wil om te werken en de waarde die gehecht wordt aan het hebben van betaald werk, zijn hoog. Als je kan werken word je geacht te werken. Neder-Betuwe heeft minder werklozen en bijstandsgerechtigden dan het landelijk gemiddelde.
- Al op jonge leeftijd steken jeugdigen de handen uit de mouwen. Zij hebben een bijbaantje of werken mee in het bedrijf van hun ouders. Jeugdigen zetten op deze manier al snel de eerste stappen op de arbeidsmarkt.
- Neder-Betuwe heeft maatschappelijk betrokken ondernemers. Tot voor kort verliep het realiseren van garantiebanen goed. Op dit moment zien we, samenhangend met COVID-19, hierin een stagnatie. We merken dat ondernemers meer drempels ervaren om mensen met een beperking in dienst te nemen.
- We zien helaas dat mensen met een licht verstandelijke beperking vaak tussen wal en schip vallen als het gaat om passend werk.
- COVID-19 en de bijbehorende maatregelen hebben een beperkende invloed op participatie. Zo gold natuurlijk ook voor bijstandsgerechtigden het advies zoveel mogelijk thuis te blijven. En zien werkgevers op dit moment minder mogelijkheden om mensen werk of werkervaringsplaatsen te bieden. Het is nu niet duidelijk welke effecten COVID-19 op de ontwikkeling van de arbeidsmarkt zal hebben.
- In Neder-Betuwe is een relatief groot deel van de beroepsbevolking (16-65 jaar) met Nederlands als moedertaal laaggeletterd.

Maatschappelijke resultaten

Over 4 jaar willen we dat:

5. Inwoners een zinvolle daginvulling hebben (betaald of onbetaald)
6. Inwoners kunnen rondkomen

Meten is weten

Waarom zien we dat we succesvol zijn?

- Inwoners ervaren voldoende aanbod en variatie in dagactiviteiten
- Inwoners ervaren voldoende mogelijkheden tot vrijetijdsbesteding
- Inwoners ervaren ruimte om activiteiten te organiseren met anderen
- Inwoners ervaren hun leven als zinvol
- Het aantal inwoners met een minimum inkomen is gedaald
- Signalen over betalingsachterstanden en schulden worden actief opgepakt en er wordt hulp ingezet zodat schulden niet oplopen
- Het aantal inwoners dat gebruik maakt van het financieel spreekuur of administratieve vrijwilligers via Welzijn Rivierstroom
- Inwoners ervaren een stabiele financiële situatie
- Meer inwoners beschikken over voldoende basisvaardigheden op het gebied van taal, rekenen en digitale vaardigheden

Voorbeelden uit de praktijk

Dit is al in gang gezet, een aantal voorbeelden uit de praktijk:

- De gemeente en maatschappelijke organisaties zetten zich actief in voor inwoners met schuldenproblematiek. Van kerken, het onderwijs, de woningbouwvereniging, de gemeente tot welzijnswerk: iedere betrokken partij doet aan vroegsignalering van armoede en schulden en zet zich in voor het oplossen hiervan.
- Vanuit het Kindpakket worden verstrekkingen in natura gedaan ten behoeve van sport en cultuur, zwembad, schoolactiviteiten, laptops, fietsen of kleding. Van deze regeling wordt goed gebruik gemaakt. Het percentage kinderen in armoede in Neder-Betuwe is lager dan het landelijk gemiddelde.
- Op grond van de Participatiewet geven wij uitvoering aan onze taak dat iedere inwoner een zinvolle daginvulling heeft, betaald of onbetaald. Met iedere bijstandsgerechtigde wordt gekeken op welke manier hij of zij kan participeren. Inwoners worden daarbij zowel naar de arbeidsmarkt toe geleid, als naar vrijwilligerswerk of dagbesteding wanneer betaald werk (nog) een stap te ver is.
- Er is een Repair Café waar vrijwilligers een zinvolle tijdsbesteding vinden en het netwerk 'MeeDoen' waar ouderen zich inzetten voor de buurt.
- Op basis van de verordening 'Tegemoetkoming Chronisch Ziekten en Gehandicapten' kunnen inwoners met een chronische ziekte of een handicap jaarlijks hun eigen bijdrage van de zorgverzekering vergoed krijgen.

- In het kader van de 'Wet gemeentelijke schuldhulpverlening' kunnen inwoners hulp krijgen bij schulden, het treffen van schuldregelingen en het ontvangen van budgetadvies en budgetbeheer. Sinds 2021 worden betalingsachterstanden bij vaste lasten direct gemeld bij de gemeente (vroegsignalering schulden). Iedereen ontvangt in dat geval een (vrijblijvend) hulpaanbod.

Wat kunnen we versterken?

Inspiratie vanuit de themabijeenkomsten:

- Laagdrempelige dagbesteding en inloop
- Voldoende aanbod en variatie in dagactiviteiten
- Uitbreiding mogelijkheden voor vrijetijdsbesteding
- Ruimte creëren en beschikbaar stellen voor het uitvoeren van activiteiten

3.4

Hulp- en ondersteuning op maat

Inwoners die (tijdelijk), al dan niet met ondersteuning van hun sociaal netwerk, onvoldoende zelfredzaam zijn of kunnen meedoen, kunnen een beroep doen op de gemeente voor ondersteuning. Samen met de inwoner en het sociaal netwerk zoeken we tijdens een keukentafelgesprek naar een passende oplossing, die (tijdelijk) voldoende ondersteuning biedt. De ondersteuning is erop gericht om de inwoner (weer) zo zelfredzaam mogelijk te maken, een probleem op te lossen of hanteerbaar te maken en/of om toe te leiden naar een zinvolle daginvulling. Het is hierbij van belang om ook oog te hebben voor de ondersteuning, die de mantelzorger nodig heeft om in balans te blijven en overbelasting te voorkomen.

Wat speelt er in Neder-Betuwe?

- We zien een toename in het gebruik van voorzieningen en ondersteuning vanuit de Wmo 2015. Het vorig jaar ingestelde abonnementstarief is hier zeker debet aan. Ook door COVID-19 is de vraag naar maatschappelijke ondersteuning toegenomen. Het vinden van en invloed hebben op de juiste ondersteuning, op de juiste maat en op het juiste moment is een uitdaging waar we samen voor staan. De toegang tot maatschappelijke ondersteuning is eenduidig georganiseerd vanuit het Kernpunt. Bij de Jeugdwet is dat minder omdat er meerdere verwijzers voor jeugdhulp zijn. In Neder-Betuwe is er sprake van een toenemende groep inwoners in kwetsbare situaties die niet tijdig om hulp vraagt, waardoor problemen oplopen.
- Onder mantelzorg verstaan wij alle hulp aan een hulpbehoevende door iemand uit diens directe sociale omgeving. Ook minder intensieve hulp, de hulp aan huisgenoten en de hulp aan instellingsbewoners zijn meegenomen. Mantelzorg is hulp die verder gaat dan de zogenoemde 'gebruikelijke hulp'. Het gaat hierbij altijd om onbetaalde hulp. Naast volwassenen en ouderen zijn er ook jonge mantelzorgers en brussen. Ongeveer 1 op de 10 jongeren van 13-18 jaar is jonge mantelzorger. Van de inwoners van 19 jaar en ouder geeft 15% aan mantelzorger te zijn. Hiervan geeft ongeveer 1 op de 10 aan zwaar belast te zijn. 12% van de 65-plussers geeft aan mantelzorg te ontvangen.

Maatschappelijke resultaten

Over 4 jaar willen we dat:

7. Inwoners zelfredzaam zijn samen met hun sociaal netwerk
8. Inwoners in een kwetsbare situatie in beeld zijn
9. Inwoners hulp en/of ondersteuning ervaren als laagdrempelig, goed afgestemd en passend bij de persoonlijke levenssfeer
10. Mantelzorgers in balans zijn

Metten is weten

Waarom zien we dat we succesvol zijn?

- Meer inwoners brengen zelf in kaart, al dan niet met (cliënt) begeleiding, wat zij zelf en samen met anderen kunnen doen
- Er wordt meer gebruik gemaakt van onafhankelijke cliëntondersteuning
- Meer inwoners maken, al dan niet met (cliënt)begeleiding, een eigen plan voor het aangaan van uitdagingen die op hun pad komen
- Meer inwoners worden op tijd geholpen binnen de wettelijke termijn
- Inwoners hoeven hun verhaal minder vaak te vertellen of te herhalen
- Inwoners ervaren voldoende keuzevrijheid
- Inwoners hebben toegang tot hun eigen dossier
- Inwoners die ondersteuning ontvangen vanuit een gedwongen kader ervaren deze zoveel mogelijk als passend
- Ondersteuning vanuit een gedwongen kader draagt bij aan de terugkeer naar een stabiele situatie
- Mantelzorgers ervaren voldoende ondersteuning

Voorbeelden uit de praktijk

Dit is al in gang gezet, een aantal voorbeelden uit de praktijk:

- Om de slag te slaan naar een adequate inzet van middelen en een vermindering van de druk op zwaardere, individuele voorzieningen, is de toeleiding naar ondersteuning via het Kernpunt en Sociaal Team verder gestroomlijnd. Uitgangspunt is dat inwoners eigen regie over hun leven hebben. Eigen mogelijkheden en het sociaal netwerk worden bij ondersteuningsvragen zo mogelijk

als eerste ingezet. In tweede instantie kijken we naar de volgende laag, de basisinfrastructuur (algemene voorzieningen). Pas in laatste instantie zal specialistische, individuele zorg (ook wel tweedelijnszorg) worden ingezet.

- Vanuit de 'Regionale Inkoopstrategie voor maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp' worden pilots gestart om op andere manieren hulp en ondersteuning in te kopen. Het is de bedoeling dat aanbieders zich meer kunnen gaan richten op onderlinge samenwerking én op het maken van de beweging naar voren richting het preventief aanbod en de eerste lijn.
- Welzijn Rivierstroom profileert zich als het mantelzorg steunpunt voor inwoners en professionals van Neder-Betuwe.
- Sinds 2021 is Neder-Betuwe aangewezen als Koplopergemeente voor het doorontwikkelen van de functie van onafhankelijke cliëntondersteuning binnen het sociaal domein. De cliëntondersteuner helpt de inwoner bij het formuleren van zijn of haar hulpvraag, zoekt naar oplossingen binnen het sociaal netwerk van de inwoner en wijst de weg binnen het zorglandschap. Hiermee wordt ook gezocht naar mogelijkheden om het sociaal netwerk van de inwoner te vergroten, zodat de zelfredzaamheid toeneemt.
- De inzet van het Preventieteam Neder-Betuwe continueren we. Door de collectieve, preventieve voorzieningen en de ondersteuning van bewonersinitiatieven, die dienen als lichte vormen van ondersteuning, voorkomen we dat onnodige individuele maatwerkvoorzieningen worden ingezet.

Wat kunnen we versterken?

Inspiratie vanuit de themabijeenkomsten:

- Het doorbreken van vraagverlegenheid en aanbodverlegenheid. Stimuleren dat inwoners elkaar hulp durven vragen, maar ook hulp kunnen aanbieden
- Stimuleren familiegesprekken en het bouwen van initiatieven voor sociale netwerkversterking
- De vertaling van individuele vragen naar collectief aanbod en vervolgens inwoners stimuleren hiervan gebruik te maken
- Bekendheid van de mogelijkheden voor mantelzorgondersteuning

4. Leefgebied Optimaal Ontwikkelen en Opgroeien

Ambitie

Jeugdigen in Neder-Betuwe ontwikkelen zich optimaal

Neder-Betuwe is een kinderrijke gemeente. We staan in de top-10 van de gemeenten met de meeste jeugdigen. Grote gezinnen komen in Neder-Betuwe gemiddeld meer voor. Met de meeste van de jeugdigen in onze gemeente gaat het goed. Zij kunnen hun talenten ontplooiën en ontwikkelen een gezonde en positieve leefstijl. Hiervoor is een dragende omgeving nodig. Hiermee doelen we niet alleen op de thuissituatie, maar ook op andere plekken waar het kind opgroeit, zoals de kinderopvang, het onderwijs, de openbare (speel)ruimte en voorzieningen voor vrijetijdsbesteding. Ouders zijn verantwoordelijk voor hun kinderen en hebben de regie. Zij bouwen de basis waarop het kind zich kan ontwikkelen en opgroeien. Naarmate het kind ouder wordt, groeit ook de eigen verantwoordelijkheid. We vinden het belangrijk dat ouders en jeugdigen dicht bij huis laagdrempelige ondersteuning kunnen vinden, als zij vragen hebben over opvoeden en opgroeien, zodat ze op eigen kracht verder kunnen. Voor een deel van de jeugdigen en hun ouders is dat niet voldoende en is meer ondersteuning nodig.

Het leefgebied is opgedeeld in 2 thema's:

1. OPVOEDEN EN ONTWIKKELEN
2. ONDERSTEUNING:
PREVENTIE, VROEGSIGNALERING EN NORMALISEREN

4.1

Opvoeden en ontwikkelen

Alle jeugdigen moeten optimale kansen krijgen om tot ontwikkeling te komen, ongeacht de omstandigheden waarin ze opgroeien. De meeste jeugdigen groeien op in een gezonde en veilige omgeving, waardoor zij goede kansen hebben om hun talenten en sterke kanten te ontwikkelen. Voor jeugdigen waarbij dat niet het geval is, is het nog belangrijker dat er een betrokken omgeving is, die aandacht heeft voor talentontwikkeling van de jeugdige. Daar willen we ons voor inzetten. Daarnaast richten we ons op het versterken van opvoedvaardigheden van ouders, het bijbrengen van kennis over de ontwikkeling van jeugdigen en het benutten en het versterken van het sociale netwerk. Gezinnen houden daarbij regie in eigen handen.

Wat speelt er in Neder-Betuwe?

- De neiging bestaat om meer naar kindfactoren te kijken dan naar omgevingsfactoren.
- De neiging bestaat om meer naar zorgen en problemen te kijken dan naar talenten en ontwikkelkansen.
- Er is recent een toename van het aantal jeugdigen dat in een onveilige thuissituatie opgroeit. Mogelijk heeft COVID-19 daaraan bijgedragen en geleid tot oplopende spanning in de thuissituatie.
- De ketensamenwerking met diverse jeugdprofessionals heeft meer vorm gekregen en wordt blijvend versterkt.

Maatschappelijke resultaten

Over 4 jaar willen we dat:

1. Alle jeugdigen in beeld zijn
2. Ouders beschikken over sterke opvoedvaardigheden, zodat hun kind zich optimaal kan ontwikkelen
3. Ouders beseffen dat opvoeden gepaard gaat met uitdagingen die zij veelal zelf en/of met steun van het sociale netwerk kunnen oplossen
4. Inwoners hun ervaringen en zorgen over de opvoeding en ontwikkeling van jeugdigen met hun omgeving durven te delen en bespreken
5. Alle mensen en organisaties om een kind heen zich verantwoordelijk voelen om zijn/haar ontwikkeling te stimuleren ("It takes a village to raise a child.")
6. Betrokkenen en professionals rondom een gezin in een vroeg stadium het gesprek aangaan en/of de juiste stappen zetten bij zorgen over of signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling

Metten is weten

Waaraan zien we dat we succesvol zijn?

- De opvoedkracht van ouders is versterkt
- Ouders nemen deel aan specifieke ouderbegeleidingsactiviteiten en maken gebruik van laagdrempelige voorlichting over opvoeding en ontwikkeling
- Er zijn steunende opvoednetwerken
- Gezinnen zijn minder overbelast
- Professionals trekken tijdig aan de bel als zij zien dat het minder goed gaat en pakken door als het nodig is
- Meer jonge kinderen maken gebruik van voorschoolse voorzieningen
- Meer jeugdigen nemen deel aan aan sportieve en/of culturele activiteiten

Voorbeelden uit de praktijk

Dit is al in gang gezet, een aantal voorbeelden uit de praktijk:

- We gaan de komende jaren door op de ingezette weg. Het Kernpunt is en blijft de laagdrempelige toegang voor onder andere opvoedvragen. Het Kernpunt denkt mee en geeft opvoedadviezen, hulp en ondersteuning aan ouders.
- We blijven investeren in het verder ontwikkelen van de samenwerking tussen Kernpunt, het onderwijs, leerplicht en het regionaal meld- en coördinatiepunt voortijdig schoolverlaten.
- We blijven inzetten op de verbeteringen van diverse samenwerkingsvormen tussen onderwijs en jeugdhulp. Een van de speerpunten uit ons Integraal Huisvestingsplan onderwijs is het opzetten van Integrale Kindcentra (IKC). Met een IKC is er één

voorziening in de wijk waar (jonge) ouders terecht kunnen met alle vragen rondom opgroeiende kinderen, gezondheid, ontwikkeling, educatie en opvang. Een IKC borgt een ononderbroken en samenhangende leer- en ontwikkelingslijn voor kinderen van 0 t/m 12 jaar en het biedt optimale ontwikkelingskansen aan kinderen.

- We zien dat laagdrempelige initiatieven als Humanitas opvoeden en opgroeien en de Moedergroepen goed werken in Neder-Betuwe. Ouders delen hun ervaringen met elkaar en ondersteunen elkaar bij de opvoedvragen. Hiermee voelen ouders zich gesteund, worden hun opvoedvaardigheden vergroot en hun draagkracht versterkt.

Wat kunnen we versterken?

Inspiratie vanuit de themabijeenkomsten:

- Organiseren van laagdrempelige voorlichting en informatie (met name gericht op opvoedvaardigheden en ontwikkeling van jeugdigen)
- Versterken van de opvoedkracht van ouders en een steunend opvoednetwerk creëren; bijvoorbeeld door het opzetten van een opvoedcafé of inloopspreekuur
- Meer publieksvoorlichting organiseren over huiselijk geweld en kindermishandeling, zodat dit meer uit de taboesfeer komt door bijvoorbeeld inzet van ervaringsdeskundigen en het faciliteren van trainingen over de meldcode en de verwijzindex
- Opzetten van Integrale Kindcentra in alle grote kernen van Neder-Betuwe

4.2

Ondersteuning: Preventie, vroegsignalering en normaliseren

We willen jeugdigen zo passend en goed mogelijk ondersteunen als zij ergens tegenaan lopen. Hierbij zoeken wij voortdurend naar een balans. Enerzijds streven wij ernaar gezinnen en hun sociaal netwerk in hun kracht te zetten, waardoor zij in staat zijn zelfstandig problemen op te lossen. Anderzijds is het van belang om problematiek vroegtijdig te signaleren, zodat we passende ondersteuning kunnen inzetten om erger te voorkomen.

Wat speelt er in Neder-Betuwe?

- Bij zorgen over de jeugdige, zoeken we te snel professionele ondersteuning in plaats van te vertrouwen op de talenten en competenties van de jeugdige of zijn omgeving om met eventuele problemen om te (leren) gaan.
- Inwoners praten niet snel over de zorgen die ze hebben bij de ontwikkeling van hun kind, waardoor ze (te) laat om hulp vragen. Dit maakt het inzetten van laagdrempelige ondersteuning ingewikkeld.
- Professionals hebben de neiging zich langdurig en toegewijd in te zetten voor een jeugdige, maar zijn daardoor soms aan de late kant met opschalen.
- Er zijn wachtlijsten bij zorgaanbieders voor diverse vormen van jeugdhulp
- De druk op de specialistische jeugd GGZ is opvallend hoog. Met name afschalen is daarbij lastig, wat leidt tot wachtlijsten aan de voorkant.
- Zware problematiek lijkt complexer te worden, waardoor het steeds lastiger wordt om een passende oplossing te vinden.

Maatschappelijke resultaten

Over 4 jaar willen we dat:

7. Jeugdigen met een ondersteuningsvraag passende, op ontwikkeling gerichte ondersteuning krijgen
8. Ouders en jeugdigen de weg naar preventief aanbod als laagdrempelig ervaren en er ook in een vroeg stadium gebruik van maken
9. Ouders en jeugdigen tijdig aan de bel trekken, waardoor zij gebruik kunnen maken van lichte vormen van ondersteuning
10. Ouders en jeugdigen een zorgvuldig, transparant en laagdrempelig proces ervaren als er specialistische hulp nodig is
11. Ouders en jeugdigen te maken hebben met één zichtbaar aanspreekpunt als zij een ondersteuningsvraag hebben
12. Jeugdigen succesvol hun schoolloopbaan doorlopen en voldoende gekwalificeerd de arbeidsmarkt betreden
13. Jeugdigen en ouders een naadloze overgang van 18- naar 18+ ervaren, waarbij de continuïteit van de hulp en ondersteuning geborgd is
14. Ouders en jeugdigen om kunnen gaan én leven met eventuele beperkingen binnen het gezin en daarbij zelfredzaam zijn
15. De bandbreedte van gedrag dat men als 'normaal' ziet, vergroot is en dat de omgeving goed op deze brede diversiteit aan gedrag kan aansluiten
16. Meer jeugdigen maken gebruik van activiteiten die gericht zijn op jeugdigen met een specifieke ondersteuningsvraag
17. Er meer wordt deelgenomen aan activiteiten voor jonge mantelzorgers en brussen

Metten is weten

Waarom zien we dat we succesvol zijn?

- Ouders, jeugdigen en professionals maken meer gebruik van preventief aanbod
- Ouders en jeugdigen met een ondersteuningsvraag hebben een vast aanspreekpersoon en ervaren dat deze hen adequaat helpt
- Jeugdigen maken meer gebruik van toekomstcoaches
- Jeugdigen ervaren minder obstakels bij de overgang van 18- naar 18+
- Schoolverlaters PRO/VSO vinden een passende (garantie)baan of vervolgstudie
- Minder verwijzingen naar de gespecialiseerde jeugd GGZ
- Meer jeugdigen in het leerlingenvervoer stappen over van aangepast taxivervoer naar zelfstandig reizen met OV of de fiets

Voorbeelden uit de praktijk

Dit is al in gang gezet, een aantal voorbeelden uit de praktijk:

- We beschikken in Neder-Betuwe over een uitgebreid en divers preventief aanbod. We hebben geïnvesteerd in het versterken van de ketensamenwerking tussen partners in diverse leefgebieden van jeugdigen. Daarin hebben we nadrukkelijke aandacht besteed aan vroeg-signalering en de toeleiding naar passende ondersteuning. Daarmee beogen we verergering van de problematiek te voorkomen. Tegelijkertijd streven we ernaar dat een grote diversiteit aan gedrag geaccepteerd wordt en dat de omgeving van jeugdigen hierop toegerust is en de ontwikkeling kan stimuleren.
- We hebben de afgelopen jaren ons preventieve aanbod in Neder-Betuwe verder uitgebreid. Zo kunnen gezinnen die ondersteuning nodig hebben nu gebruik maken van 'Buurtgezinnen'. Het gezin wordt gekoppeld aan een steungezin uit hun eigen buurt. Het steungezin vangt de kinderen af en toe op, zodat de ouders even op adem kunnen komen. Daarnaast zijn er zaterdagactiviteiten bij BeWell gestart. Daar zijn in het bijzonder jeugdigen welkom die extra aandacht en/of zorg nodig hebben.
- Op twee basisscholen zijn we gestart met pilots 'Jeugdhulp in de school'. Deze worden gefinancierd door de gemeente en het onderwijs. De pilots hebben tot doel om kinderen en gezinnen sneller te kunnen helpen. Ze krijgen laagdrempelige hulp op school aangeboden, waar normaal gesproken een verwijzing van de huisarts of Kernpunt nodig is. Als het nodig is kan de hulpverlener ook ondersteunen in de thuissituatie en concrete handvatten geven aan ouders.
- Onlangs is een Praktijk Ondersteuner Huisarts (POH)-GGZ jeugd gestart bij alle huisartsenpraktijken in de gemeente Neder-Betuwe. Deze professional brengt de problematiek van de jeugdige goed in kaart en begeleidt deze waar mogelijk zelf. En als er alsnog meer specialistische hulp nodig is, dan is het door de eerdere gesprekken mogelijk om een beter passende verwijzing te maken.
- De gecertificeerde instellingen en alle jeugdhulpregio's in de provincie Gelderland hebben de 'Gelderse Verbeteragenda jeugdbescherming' opgericht, om de jeugdbescherming in deze provincie structureel te verbeteren. Samen met de andere gemeenten in de regio Rivierenland vervult de gemeente Neder-Betuwe hier een actieve rol in. Verder is Neder-Betuwe aangesloten bij de regioaanpak 'Huiselijk Geweld en Kindermishandeling (HGKM)' van de regio Gelderland-Zuid 2021-2025: 'Samen voor een thuis zonder geweld'.
- Vanuit het concept Kamers met Kansen kunnen jongvolwassenen van 18 tot 23 jaar met problemen op het gebied van huisvesting, school, werk of persoonlijk functioneren, zelf hun verantwoordelijkheid willen (leren) nemen en daarbij een steuntje in de rug kunnen gebruiken.

Wat kunnen we versterken?

Inspiratie vanuit de themabijeenkomsten:

- Ondanks de verbeterde samenwerking en informatieverstrekking tussen professionals, kan de bekendheid van het totale aanbod en de mogelijkheden beter. We bekijken de mogelijkheid van het ontwikkelen van een sociale kaart waarin ook het preventieve aanbod zichtbaar is
- We onderzoeken hoe de toegang naar ondersteuning laagdrempeliger kan. Inwoners weten niet altijd de weg naar preventief aanbod te vinden
- Er is behoefte aan een casusregisseur die het aanspreekpunt is voor ouders en betrokken partijen

5. Leefgebied Gezond en Vitaal

Ambitie

Inwoners van Neder-Betuwe leven gezond en zijn vitaal.

We streven ernaar dat inwoners van Neder-Betuwe gezond leven en vitaal zijn. En dat inwoners zich hier, naar vermogen, zelf actief voor inzetten. Daarbij zijn we ons ervan bewust dat gezond zijn en het ontbreken van ziekte en beperkingen niet altijd binnen de eigen invloedssfeer liggen. Echter iedereen kan actief werken aan een gezonde leefstijl, binnen zijn of haar eigen vermogen. Het gaat daarbij niet alleen om de lichamelijke aspecten van gezondheid, maar ook om welbevinden, veerkracht, participatie, zingeving en het vermogen om je aan te passen. Naast gezond leven streven we er daarom ook naar dat inwoners vitaal zijn. Vitaal zijn omvat het vermogen om te kunnen omgaan met de fysieke, mentale, sociaal-emotionele en zingevingsuitdagingen in het leven en hier zelf de regie bij te hebben.

Dit streven sluit aan bij hoe gezondheid omschreven wordt door Machteld Huber, grondlegger van het gedachtegoed van positieve gezondheid. Gezondheid wordt daarin niet meer gezien als enkel de aan- of afwezigheid van ziekte. Huber (2012) omschrijft gezondheid als "het vermogen om je aan te passen en je eigen regie te voeren, in het licht van de sociale, fysieke en emotionele uitdagingen van het leven". Huber benadrukt daarmee de potentie om gezond te zijn of te worden, ook wanneer er bij iemand sprake is van een ziekte, beperking of andere uitdagingen in het leven. Deze kijk op gezondheid benadrukt ook dat gezondheid veelomvattend is. Die brede benadering omvat niet alleen de lichaamsfuncties, maar ook mentaal welbevinden, zingeving,

kwaliteit van leven, meedoen, en dagelijks functioneren. Dit zijn de zes pijlers van positieve gezondheid.

Om inwoners te faciliteren en te stimuleren om gezond te leven en vitaal te zijn gaan we uit van het gedachtegoed van positieve gezondheid. We werken zo veel mogelijk vanuit (collectieve) preventie, waarmee we streven naar het voorkomen van gezondheidsklachten en het voorkomen van het erger worden van bestaande problematiek. Hiervoor richten we ons op factoren die bijdragen aan gezondheidsbevordering.

We geven daarbij extra aandacht aan groepen inwoners die kwetsbaarder zijn voor gezondheidsproblemen. Omdat belemmerende en bevorderende factoren voor gezondheid verder gaan dan alleen het gezondheidsdomein, betekent dit dat we gezondheid vanuit een breed perspectief oppakken. Dit doen we door over het gezondheidsdomein heen te kijken en de verschillende leefgebieden te overstijgen. Denk hierbij aan: armoede, participatie, laaggeletterdheid, mantelzorg, eenzaamheid, werkeloosheid of andere (on)gunstige leefomstandigheden die van invloed zijn op de (ervaren) gezondheid. Deze benadering stimuleert een integrale aanpak die vraagt om samenhang en afstemming van beleidsmaatregelen of activiteiten over de verschillende domeinen heen. Dat geldt ook voor de samenwerking tussen welzijns- en zorgorganisaties en andere maatschappelijke partners. Hier wordt ook het belang zichtbaar van de verbinding en samenwerking op gemeentelijk niveau tussen het fysieke domein en het sociale domein.

Als gevolg van de brede benadering van gezondheid die we hanteren, staan onder het leefgebied Gezond en Vitaal maatschappelijke resultaten en indicatoren benoemd die een directe link hebben of overeenkomen met maatschappelijke resultaten en indicatoren die ook binnen de andere leefgebieden zijn geformuleerd.

Het leefgebied Gezond en Vitaal is opgedeeld in drie thema's:

1. GEZONDE LEEFSTIJL
2. MENTALE GEZONDHEID
3. VITAAL OUDER WORDEN

Deze thema's bepalen onze speerpunten binnen de veelomvattende benadering van gezondheid. In deze thema's verwerken we de vier gezondheidsvraagstukken uit de Landelijke nota gezondheidsbeleid 2020-2024*. Door deze gezondheidsvraagstukken te integreren in deze Nota Sociaal Domein streven wij ernaar om gezondheid niet alleen breed te benaderen, maar ook breed op de agenda te krijgen. In het hierna te ontwikkelen uitvoeringsplan komen deze landelijke prioriteiten ook terug.

Met deze integrale beleidsnota voldoen we aan de wettelijke verplichting vanuit de Wpg om een lokaal beleidskader voor gezondheid op te stellen. In het uitvoeringsplan Gezond en Vitaal zullen, naast de andere activiteiten, ook de inzet en activiteiten op de wettelijke onderdelen uit de Wpg nader worden uitgewerkt. Deze onderdelen uit het uitvoeringsplan Gezond en Vitaal vormen daarmee samen met het beleidskader uit deze Nota Sociaal Domein onze lokale nota gezondheidsbeleid. In het uitvoeringsplan zullen we de verbinding leggen met het vernieuwde Preventie- en Handavingsplan Alcohol. In het uitvoeringsplan nemen we ook op hoe we het werken vanuit positieve gezondheid in de praktijk verder vormgeven.

*Deze vier vraagstukken zijn: Gezondheid in de fysieke en sociale leefomgeving, Gezondheidsachterstanden verkleinen, Druk op het dagelijks leven bij jeugd en jongvolwassenen, Vitaal ouder worden.

5.1

Gezonde
leefstijl

Een gezonde leefstijl draagt bij aan een goede kwaliteit van leven. Onder meer doordat hiermee (chronische) aandoeningen voorkomen kunnen worden en het mensen helpt om zich beter in hun vel te voelen. Een gezonde leefstijl helpt inwoners zodoende om beter te kunnen participeren in de samenleving en datgene te kunnen doen dat voor hen bijdraagt aan gezondheid en welbevinden.

Met de inzet op een gezonde leefstijl stimuleren we inwoners om naar vermogen zelf de regie te nemen over hun gezondheid. Inwoners zijn in de eerste plaats dan ook zelf verantwoordelijk voor een gezonde leefstijl. De verantwoordelijkheid van de gemeente beperkt zich tot het bieden van een goede ondersteuningsstructuur en het creëren van leefomstandigheden die het aannemen van een gezondere leefstijl makkelijker en uiteindelijk vanzelfsprekend maakt. We ondersteunen inwoners hiermee om meer te bewegen, gezond te eten, meer water te drinken, te stoppen met roken, alcoholgebruik te matigen en ruimte te nemen voor voldoende ontspanning. We zetten er daarbij actief op in dat Neder-Betuwe een gemeente wordt waarin de gezonde keuze de normaalste zaak van de wereld is.

Hiervoor werken we integraal met elkaar aan een omgeving die structureel voor iedereen een gezonde leefstijl stimuleert en faciliteert. Omdat in Neder-Betuwe relatief veel mensen met overgewicht wonen, hebben we hierbij specifieke aandacht voor het creëren van een omgeving die bijdraagt aan het voorkomen van overgewicht, of liever gezegd: het stimuleren van een gezond gewicht. Hiermee werken we preventief aan het van jongs af aan voorkomen van de diverse negatieve gevolgen die overgewicht kan hebben. Voorbeelden hiervan zijn het ontstaan van lichamelijke klachten en (chronische) aandoeningen, die vervolgens van negatieve invloed zijn op meerdere levensdomeinen van inwoners. Met deze integrale aanpak voor een gezonde leefomgeving zetten we tevens in op het verkleinen van gezondheidsachterstanden.

Wat speelt er in Neder-Betuwe?

- Ongeveer 80% van de inwoners van 19 jaar en ouder ervaart de gezondheid als goed of zeer goed. Dat geldt minder vaak voor 65-plussers. Ongeveer 1 op de 5 volwassenen geeft aan (ernstig) beperkt te worden in activiteiten door (langdurige) ziekte(n). Dit gaat aanzienlijk vaker om 65-plussers.
- In Neder-Betuwe hebben relatief veel inwoners, van jong tot oud, overgewicht of obesitas. Bij kinderen en jongeren tussen de 5 en 14 jaar gaat het om 17%. Dit percentage is een trendcijfer gebaseerd op de schooljaren 2015-2019. Van de volwassenen tot 65 jaar heeft iets meer dan de helft overgewicht, waarvan 18% obesitas heeft. Van de inwoners van 65+ heeft iets minder dan driekwart overgewicht, hiervan heeft ongeveer 1 op 5 obesitas
- Er wordt relatief weinig dagelijks groente en fruit gegeten en water gedronken door jeugdigen.
- Ten opzichte van het regionaal en landelijk gemiddelde hebben van de jongeren van 13-18 jaar er relatief meer al eens gerookt en roken er relatief meer jongeren elke dag. Wat alcohol betreft valt op dat relatief veel jongeren van 13-18 jaar geen afspraak met hun ouders hebben over het drinken hiervan. Ongeveer een kwart van de jongeren heeft voor hun 18e al eens een paar slokjes alcohol gedronken en iets minder dan 30% al een glas of meer. Van de jongeren die onder hun 18e al eens alcohol hebben gedronken, deden de meesten dit thuis met anderen.
- Slechts ongeveer de helft van de volwassen inwoners beweegt voldoende. Van de inwoners van 19-64 jaar sport meer dan de helft niet minimaal 1 keer per week. Van de 65-plussers is dit bijna driekwart. Verder valt op dat kinderen en jongeren relatief meer bewegen, dan sporten. We richten ons in Neder-Betuwe op het stimuleren van zowel bewegen, als sporten. Voor kinderen in de basisschoolleeftijd geldt dat ongeveer de helft lid is bij een sportclub of vereniging. Van de jongeren van 13-18 jaar sport 54% wekelijks bij een club, vereniging of sportschool. Voor beide groepen geldt dat dit aanzienlijk minder is dan gemiddeld. Het aantal jongeren van 13-18 jaar dat dagelijks minstens 1 uur beweegt is wel gelijk aan het landelijk gemiddelde (18%). Dat veel jongeren op de fiets naar school gaan draagt hier waarschijnlijk aan bij. Daarnaast valt op dat de gemeente landelijk laag scoort op het gebied van beweegvriendelijkheid.
- De meeste mensen in Neder-Betuwe zijn middelbaar opgeleid. Daarna volgen inwoners die laagopgeleid zijn. Mensen met een laag opleidingsniveau hebben vaker dan gemiddeld moeite om een gezonde leefstijl aan te nemen en te behouden. Gemiddeld roken zij meer, bewegen minder, hebben meer overgewicht, en leven korter en in minder goede (ervaren) gezondheid. In vergelijking met het regionaal en landelijk gemiddelde zijn in Neder-Betuwe relatief veel inwoners die Nederlands als moedertaal hebben laaggeletterd. Zoals al eerder aangegeven kunnen mensen eerder gezondheidsproblemen krijgen wanneer zij laaggeletterd zijn, oftewel moeite hebben met lezen, schrijven en/of rekenen en digitale vaardigheden.

Maatschappelijke resultaten

Over 4 jaar willen we dat:

1. Inwoners gezonde, verantwoorde keuzes in hun leefstijl maken
2. De fysieke leefomgeving faciliteert en verleidt tot een gezonde leefstijl
3. Inwoners een gezond gewicht hebben

Metten is weten

Waarom zien we dat we succesvol zijn?

- Inwoners maken een verantwoorde keuze in hun voedingspatroon
- Inwoners voldoen aan de beweegrichtlijnen
- Inwoners roken minder
- Inwoners drinken minder alcohol
- Inwoners gebruiken minder drugs
- Inwoners hebben een gezond gewicht
- Inwoners ervaren een betere gezondheid
- Inwoners ervaren dat ze zelf invloed hebben op hun gezondheid
- Meer inwoners worden gevaccineerd volgens het Rijksvaccinatieprogramma
- Gezondheidsachterstanden van mensen met een lage SES (sociaaleconomische status) zijn minder geworden
- De fysieke leefomgeving wordt als beweegvriendelijk en beweegaantrekkelijk ervaren
- Inwoners maken gebruik van de buitenruimte om te bewegen
- Meer scholen, kinderopvangcentra, (sport)verenigingen, bedrijven en andere organisaties zetten zich actief in voor een gezonde leefstijl en omgeving
- Bij de inrichting van de fysieke leefomgeving wordt rekening gehouden met het stimuleren van een gezonde leefstijl

Voorbeelden uit de praktijk

Dit is al in gang gezet, een aantal voorbeelden uit de praktijk:

- Vanuit de beleidsaanpak 'Neder-Betuwe Bloeit!' wordt al enkele jaren gewerkt aan een lokale, integrale en duurzame aanpak die erop gericht is (kwetsbare) inwoners van Neder-Betuwe te stimuleren om een gezonde leefstijl aan te nemen en te behouden. Sinds eind 2018 is Neder-Betuwe een JOGG-gemeente. Vanuit deze landelijke aanpak zetten we binnen Neder-Betuwe Bloeit! integraal in op het creëren van een gezonde omgeving met structureel aandacht voor een gezonde leefstijl in het algemeen, en voor een gezond gewicht in het bijzonder. De focus ligt daarbij op de jeugd, vanuit de JOGG-gedachte 'Gezonde jeugd, gezonde toekomst'. Hiermee werken we onder meer aan het verkleinen van gezondheidsachterstanden. Het is mooi om te zien dat al veel lokale partijen, zoals scholen en sportverenigingen, deze aanpak steunen en in gezamenlijkheid met ons werken aan het behalen van de geformuleerde doelstellingen. Zo wordt er op scholen bijvoorbeeld gewerkt aan het bevorderen van een gezonde leefstijl volgens de Gezonde School-aanpak. Ook de interne samenwerking tussen het fysieke en sociale domein in het bevorderen van een gezonde leefstijl via de leefomgeving wordt steeds verder versterkt, onder meer rondom de Omgevingswet en omgevingsvisie.
- Om een aanvullende positieve impuls te geven aan

- de mate waarin alle inwoners van Neder-Betuwe met plezier sporten, bewegen en een gezonde leefstijl naleven in een gezonde omgeving, is samen met een verscheidenheid aan partners het 'Lokaal Akkoord Neder-Betuwe Bloeit!' opgesteld. Een breed leefstijlakkoord, als lokale vertaling van het Nationaal Sportakkoord en Nationaal Preventieakkoord. Hiermee wordt uiting gegeven aan onze visie dat sport, bewegen, preventie en een gezonde leefstijl nauw met elkaar verbonden zijn. Er is tot en met 2023 uitvoeringsbudget vanuit het Rijk beschikbaar, dat lokale initiatiefnemers kunnen aanvragen voor de start van initiatieven die bijdragen aan het behalen van de gezamenlijk geformuleerde ambities uit het Lokaal Akkoord.
- De buurtsportcoaches, die actief zijn vanuit het

samenwerkingsverband 'Samen in beweging!', leveren een essentiële bijdrage aan het bevorderen van een gezonde leefstijl. Zij hebben daarbij specifiek aandacht voor de doelgroepen jeugd, ouderen en sporters met een beperking. Recent is daarnaast vanuit 'Samen in beweging!' een website gelanceerd, waarop onder meer informatie te vinden is over het diverse sport- en beweegaanbod in Neder-Betuwe. De inzet vanuit Samen in beweging! continueren we, ook op het gebied van verenigingsondersteuning, evenals de inzet van het Preventieteam Neder-Betuwe op gezondheidsbevordering. De gemeente zoekt actief de samenwerking met de Sport- en Beweegkoepel Neder-Betuwe (een koepelstichting voor- en door sportverenigingen in de gemeente Neder-Betuwe).

Wat kunnen we versterken?

Inspiratie vanuit de themabijeenkomsten:

- Deelname aan sport- en beweegactiviteiten, met specifieke aandacht voor de deelname van kwetsbare inwoners, zoals mensen met een beperking
- Informatievoorziening over (het belang van) een gezonde leefstijl en het (beweeg) aanbod voor verschillende doelgroepen beter in beeld en onder de aandacht brengen. Zowel voor inwoners, als professionals. Hierbij ook aandacht hebben voor communicatie in begrijpelijke taal zodat de informatie ook voor inwoners die minder taalvaardig zijn toegankelijk is
- Alcoholgebruik en roken door jongeren onder de 18 jaar tegen gaan, in aansluiting op de ambities uit het Nationaal Preventieakkoord. De inzet die we op alcoholmatiging plegen is (ook) verwoord in het Preventie- en Handhavingsplan Alcohol
- Extra aandacht voor het bevorderen van een gezonde leefstijl bij mensen met weinig financiële middelen en/of lage(re) gezondheidsvaardigheden, bijvoorbeeld doordat ze een lage(re) sociaaleconomische status (SES) hebben en/of laaggeletterd zijn en daardoor (meer) moeite hebben om gezondheidsinformatie te begrijpen
- De domeinoverstijgende samenwerking verder uitbreiden. Ervoor zorgen dat het bevorderen van een gezonde leefomgeving en gezonde leefstijl wordt toegepast in de grote diversiteit aan activiteiten die door maatschappelijke organisaties worden georganiseerd in Neder-Betuwe
- Blijvende aandacht en actie voor de toegankelijkheid van de openbare ruimte voor alle inwoners, maar specifiek ook voor ouderen en mensen met een beperking, zodat ook zij buiten in beweging kunnen komen
- Het maatschappelijk draagvlak voor een gezonde omgeving en gezonde leefstijl vergroten, onder meer door inwoners ook zelf te betrekken in de planvorming

5.2

Mentale gezondheid

Mentale gezondheid kan samengevat worden als de gezondheid van de geest. Bij gezondheid denken we al snel aan fysieke gezondheid, maar aandacht voor de geest is net zo belangrijk. Om gezond te leven is een goede balans nodig tussen inspanning en ontspanning. Echter de druk in ons leven neemt steeds meer toe. Zo ervaren jongdigen (scholieren en studenten) steeds meer prestatiedruk. De druk die het werken aan een stabiel inkomen, goede resultaten op school en studie, een goed CV en een levendig sociaal leven oplevert, heeft consequenties voor de psychische gezondheid van jongdigen en jongvolwassenen.

Aandacht voor mentale gezondheid is niet alleen voor jongeren, maar voor inwoners van alle leeftijden belangrijk. Mentale problemen kunnen veel ziekte last veroorzaken; denk hierbij aan langdurige beperkingen in gezondheid en verzuim van school of werk. Er is landelijk een duidelijke tendens te zien dat psychische klachten toenemen, veroorzaakt door bijvoorbeeld depressie- en angststoornissen en eenzaamheid. Onder invloed van COVID-19 is de verwachting dat deze toename van psychische klachten verder groeit. Daarnaast speelt bij ouderen dat zij langer zelfstandig wonen en vaker alleen wonen, waardoor de kans op eenzaamheid toeneemt.

Bij mantelzorgers kan het zorgen voor een ander ook zijn weerslag hebben op de mentale gezondheid. Wanneer mantelzorgers overbelast raken, kan dit problemen geven bij zowel de mantelzorger, als diegene waar de mantelzorger voor zorgt.

We zetten in op het versterken van veerkracht, omdat dit inwoners in staat stelt om met moeilijkheden en tegenslagen om te gaan. Het versterken van veerkracht versterkt de mentale gezondheid en helpt mensen om te gaan met de uitdagingen die het leven biedt.

Wat speelt er in Neder-Betuwe?

- In Neder-Betuwe ervaart ongeveer 1 op de 3 inwoners tussen de 19-64 jaar eenzaamheid. Het aantal 65-plussers dat eenzaamheid ervaart ligt wat hoger. Voor beide groepen geldt dat sociale eenzaamheid vaker wordt ervaren dan emotionele eenzaamheid. Van de 75-plussers is ongeveer 1 op de 20 (zeer) ernstig eenzaam. Voor alle genoemde groepen is het aantal eenzame inwoners relatief lager dan gemiddeld in Gelderland-Zuid.
- Ongeveer 1 op de 20 volwassen inwoners heeft een hoog risico op een angststoornis of depressieklachten. Iets minder dan 1 op de 10 inwoners van 19-64 jaar geeft aan geen regie te hebben over het leven. Bij de 65-plussers gaat dit om 18%. De veerkracht onder inwoners van 19-64 jaar is bij 33% onder gemiddeld, bij 31% is deze gemiddeld en bij 36% is deze boven gemiddeld. Voor 65-plussers is dit respectievelijk 41%, 36% en 23%.
- Van de jongeren van 13-18 jaar blijkt 12% onvoldoende weerbaar te zijn. Dat is iets hoger dan het gemiddelde voor Gelderland-Zuid. Vanuit scholen in Neder-Betuwe wordt aangegeven dat er op dit moment meer hulpvragen zijn voor het schoolmaatschappelijk werk. Er is meer sprake van sociale onrust en eenzaamheid onder jongeren. Het is nog onduidelijk of en welke problemen als gevolg van COVID-19 blijvend zijn.

Maatschappelijke resultaten

Over 4 jaar willen we dat:

4. Inwoners veerkrachtiger zijn
5. Inwoners meer in balans zijn

Metten is weten

Waarom zien we dat we succesvol zijn?

- Inwoners kunnen omgaan met veranderingen en uitdagingen in hun leven en hier zelf de regie over hebben
- Inwoners ervaren een goed evenwicht in ontspanning en inspanning
- Inwoners hebben een sociaal netwerk
- Inwoners ervaren minder eenzaamheid (jeugdigen, volwassenen en ouderen)
- Jeugdigen en jongvolwassenen ervaren minder prestatiedruk
- Inwoners ervaren een zinvol leven, ervaren ertoe te doen
- Inwoners ervaren een gevoel van controle over hun eigen leven
- Inwoners kunnen zich weerbaar opstellen en zijn in staat eigen keuzes te maken

Voorbeelden uit de praktijk

Dit is al in gang gezet, een aantal voorbeelden uit de praktijk:

- Er wordt preventief al door partners ondersteuning aangeboden op scholen ter bevordering van het mentaal welbevinden en het stimuleren van veerkracht onder jongeren. Op meerdere scholen is er ook aandacht voor het versterken van weerbaarheid onder jongeren.
- We zijn als gemeente aangesloten bij het landelijke actieprogramma 'Eén tegen eenzaamheid', waarmee de overheid de trend van eenzaamheid onder ouderen in Nederland wil doorbreken. We richten ons vanuit de lokale coalitie tegen eenzaamheid

'Samen is leuker' op het voorkomen en verminderen van eenzaamheid. Daarbij richten we ons op ouderen, jongeren en volwassenen in het algemeen, maar hebben ook extra aandacht voor een aantal andere specifieke doelgroepen die gevoeliger zijn om eenzaamheid te ervaren, zoals alleenstaanden, mensen met een beperking en laaggeletterden. Door onze welzijnsorganisatie Welzijn Rivierstroom wordt daarnaast het 'Maatjesproject' uitgevoerd. Dit project vermindert de eenzaamheid en ondersteunt bij het vergroten van het sociaal netwerk, wanneer iemand het even niet zelf kan.

Wat kunnen we versterken?

Inspiratie vanuit de themabijeenkomsten:

- De inzet op scholen rondom sociaal-emotioneel welbevinden en de borging hiervan
- De weerbaarheid en veerkracht van jongeren, volwassenen en ouderen helpen vergroten
- Aandacht hebben voor de financiële gezondheid van mensen en daarmee voor de relatie tussen financiële problemen en mentale gezondheid
- Eenzaamheid onder jongeren, volwassenen en ouderen tegengaan en bestaande eenzaamheid verminderen
- Versterken van het aanbod ter ondersteuning van mantelzorgers en gericht op het vergroten van het sociaal netwerk van mantelzorgers
- Ondersteuning aan mantelzorgers bieden zodat overbelasting voorkomen wordt
- Stimuleren dat mentale gezondheid en de uitdagingen die hierbij komen kijken bespreekbaar worden gemaakt en eventuele bestaande taboes op psychische beperkingen/kwetsbaarheid worden doorbroken
- Inzet op het vinden en behouden van een sociaal netwerk, zodat men elkaar kan steunen wanneer dit nodig is

5.3

Vitaal ouder worden (55-plus)

Onderzoek laat zien dat als mensen zich tijdig goed voorbereiden op het ouder worden en gericht werken aan hun vitaliteit, zij veerkrachtiger de uitdagingen van het ouder worden aan kunnen. Ondanks dat er in Neder-Betuwe ten opzichte van het Nederlands gemiddelde relatief veel jeugdigen en minder ouderen wonen, krijgt ook Neder-Betuwe te maken met vergrijzing. Het aantal 65-plussers neemt toe. Landelijk geldt dat 1 op de 3 65-plussers minimaal eens per jaar ten val komt. De consequenties die dit kan hebben, zoals beperkingen in mobiliteit, zijn van negatieve invloed op hun vitaliteit, kwaliteit van leven, zelfstandigheid en vermogen tot participeren. Daarnaast komen er, net als landelijk, steeds meer oudere ouderen (80-plussers). Dit is een groep waarbij de kans groter is dat er complexe zorgvragen ontstaan.

Met onze inzet op vitaal ouder worden willen we dat ouderen (naar vermogen) zo lang en zelfstandig mogelijk blijven meedoen in de samenleving en een voor henzelf betekenisvol leven blijven leiden. Bovendien streven we ernaar dat een toenemende druk op het sociaal netwerk, informele ondersteuning en formele ondersteuning voorkomen wordt. Om dit te bereiken zetten we meer in op voorlichting, preventie en vroegsignalering. Door het gesprek aan te gaan over het ouder worden, maken we ouderen tijdig bewust van belangrijke aspecten die bijdragen aan vitaal, actief en gezond ouder worden en stimuleren we hen hierop te anticiperen. Gespreksonderwerpen zijn bijvoorbeeld wonen, financiën, gezonde leefstijl, sociaal netwerk. Hierbij hebben we aandacht voor de fysieke, sociale, psychische en cognitieve aspecten die bijdragen aan vitaal ouder worden. Op deze manier kunnen ouderen tijdig hun leven zo organiseren dat zij zich optimaal voorbereiden op het vitaal ouder worden en versterken zij hun eigen regie. We richten ons in principe op inwoners vanaf 55 jaar.

Wat speelt er in Neder-Betuwe?

- Net als landelijk zien wij in Neder-Betuwe dat ouderen langer in hun vertrouwde woonomgeving blijven wonen, ook als de woning niet meer passend is door ontstane beperkingen. Ouderen kunnen of willen lang niet altijd verhuizen naar een geschiktere woning. Dit heeft tot gevolg dat de woning aangepast moet worden. Vaak is meer ondersteuning thuis nodig bij dagelijkse activiteiten of is er sprake van een mantelzorgsituatie, waarbij een mantelzorger fors belast wordt. Het sociaal

netwerk van ouderen wordt door de vergrijzing ook steeds ouder en is minder goed in staat om hulp te bieden. Jongeren in het netwerk worden geconfronteerd met veel taken zoals eigen werk, gezin en zorgtaken.

- Door Mura Zorgadvies is in 2020 het 'Regiobeeld Ouderen Rivierenland' gemaakt. Hierin wordt de huidige en toekomstige situatie met betrekking tot gezondheid en zorg rondom ouderen in Rivierenland beschreven. De gegevens in dit regiobeeld vormen ook de nulmeting voor de evaluatie van het programma 'Samen... Oud in Rivierenland'. Dit is een regionale aanpak waarin wordt samengewerkt door zorgpartijen en gemeenten om kwetsbare ouderen te voorzien van de juiste zorg op de juiste plaats. Voor deze nota zijn, naast de cijfers over een gezonde leefstijl en mentale gezondheid onder ouderen, de volgende gegevens van belang:
- 73% van de 65-74 jarigen ervaart hun gezondheid als goed tot zeer goed. Hiermee scoort Neder-Betuwe het hoogst in de regio (70%). Echter van de 75-plussers ervaart 46% hun gezondheid als goed tot zeer goed. Hier blijven wij achter op de regio (51%).
- 18% van de inwoners tussen 65-74 jaar geeft aan bekend te zijn met valincidenten, bij de 75-plussers stijgt dit naar 31%.
- Iets meer dan de helft van de 75-plussers woont alleen.
- 1 op de 5 65-plussers wordt gekenmerkt als kwetsbaar. Dat is relatief veel. Landelijk geldt dat het hebben van meerdere chronische aandoeningen vaker voorkomt bij kwetsbare ouderen. Daarnaast is het zorggebruik van kwetsbare ouderen veel hoger dan dat van niet-kwetsbare leeftijdgenoten, wat ook tot hogere zorgkosten leidt.
- Binnen de chronische aandoeningen wordt verwacht dat het aantal inwoners met dementie/alzheimer tot 2040 met 75% gaat stijgen. De verwachting is dat het aantal inwoners met hart- en vaatziekten eveneens fors gaat stijgen.
- Het mantelzorgpotentieel wordt uitgedrukt in het aantal 50- tot 65-jarigen per 85-plussers. Regionaal wordt, net als landelijk, een daling gezien in het mantelzorgpotentieel. Dit betekent dat de verwachting is dat er op termijn minder mantelzorgers beschikbaar zijn en dat de mantelzorgers die er zijn mogelijk ook zwaarder belast gaan worden.

Maatschappelijke resultaten

Over 4 jaar willen we dat:

6. Inwoners vitaal oud worden en zich tijdig voorbereiden op hun toekomst

Metten is weten

Waarom zien we dat we succesvol zijn?

- Meer inwoners van 55+ zijn zich bewust van het belang van een gezonde leefstijl om vitaal oud te kunnen worden
- Meer inwoners van 55+ gaan in hun directe omgeving en sociaal netwerk het gesprek aan over vitaal ouder worden en wat daarvoor nodig is
- Meer inwoners van 55+ organiseren tijdig hun financiële situatie, passend bij hun (toekomstige) levensfase
- Meer inwoners wonen in een huis dat past bij hun (toekomstige) levensfase
- Meer inwoners van 55+ hebben een steunend sociaal netwerk en doen hier een beroep op
- Meer inwoners van 55+ nemen deel aan activiteiten gericht op valpreventie

Voorbeelden uit de praktijk

Dit is al in gang gezet, een aantal voorbeelden uit de praktijk:

- Er wordt door zorgpartijen, welzijnsorganisaties en gemeente samengewerkt om (kwetsbare) ouderen in beeld te krijgen en ondersteuning te bieden als dit nodig is.
- Door de Stichting Welzijns Activiteiten Neder-Betuwe (SWAN) is het beweegaanbod in Neder-Betuwe voor ouderen in beeld gebracht. Hier zijn zowel de activiteiten vanuit 'Meer Bewegen voor Ouderen (MBvO)' als de activiteiten

voor 55-plussers vanuit andere sport- en beweegaanbieders in opgenomen. Dit overzicht is waardevol in de informatievoorziening over het belang van blijven bewegen om vitaal en actief ouder te worden. Zowel voor inwoners als ook voor professionals, om gericht en passend te kunnen doorverwijzen.

- De gemeente Neder-Betuwe heeft een Woonvisie opgesteld. Hierin is in samenwerking met het sociaal domein specifieke aandacht voor de woonsituatie van ouderen. Hier wordt onder andere ingezet op levensloopbestendig bouwen en deze woningen met voorrang toe te wijzen aan senioren zodat bestaande woningen niet aangepast hoeven te worden. Ook zijn er verhuiscoaches beschikbaar die senioren ondersteunen bij het verhuizen naar een passende woning.
- Met woningcorporatie Thius wordt samengewerkt om inwoners te ondersteunen bij het aanpassen van hun woning met kleine woningaanpassingen of het zo mogelijk doorstromen naar geschikte woningen als dat noodzakelijk is.

Wat kunnen we versterken?

Inspiratie vanuit de themabijeenkomsten:

- Betere informatievoorziening en kennisoverdracht gericht op (kwetsbare) ouderen over verschillende aspecten van vitaal ouder worden
- Meer samenhangend aanbod creëren en initiatieven met elkaar verbinden. Bijvoorbeeld initiatieven op het gebied van bewegen en eenzaamheid kunnen elkaar versterken. Denk ook aan het verbinden van ouderen met jongeren, dit contact kan een wederzijdse positieve uitwerking hebben
- Sport- en andere verenigingen ondersteunen om hun aanbod voor (kwetsbare) ouderen (nog) beter in beeld te brengen bij de doelgroep en bij professionals, hen eventueel ondersteunen bij het opzetten van aanvullend aanbod, en gezamenlijk ouderen stimuleren (meer) gebruik te maken van het aanbod
- Meer aandacht voor valpreventie

6. Van beleidsnota naar uitvoeringsplannen

Samen met maatschappelijke partners en inwoners hebben we onze ambities en de maatschappelijke resultaten bepaald. Vanuit hier gaan we aan de slag met de vertaling naar uitvoeringsplannen, aansluitend start de uitvoering. Dit is een organisch proces waarbij we de plannen jaarlijks op basis van tussentijdse evaluatie richting geven en bijsturen. Het opstellen van deze nota is een waardevol leerproces geweest. We hebben het werken met het Kwaliteitskompas verder geborgd en veel zinvolle leerervaringen opgedaan. De nota is ontwikkeld in een intensieve tijd. Door alle beperkende maatregelen door COVID-19 was vanzelfsprekende onderlinge uitwisseling en afstemming minder mogelijk. Toch hebben we dit een goede invulling gegeven via digitale bijeenkomsten samen met maatschappelijke partners en inwoners. Daar zijn we blij mee, maar we zijn er nog niet. Met de uitvoeringsplannen zetten we de puntje op de i en geven we de transformatie die al in gang is gezet verder vorm; een verandering in denken en doen. We gaan aan de slag!

6.1

Financiën

Hoe kunnen we nu en in de toekomst grip houden op de uitgaven binnen het sociaal domein? Deze opgave houdt ons al langere tijd bezig. Als gemeente zijn wij de afgelopen jaren door de transities in toenemende mate risicodragend geworden voor de kosten binnen het sociaal domein. Terwijl wij als gemeente maar beperkt invloed kunnen uitoefenen op ontwikkelingen die spelen binnen de samenleving en keuzes die gemaakt worden door de landelijke overheid.

Voor de komende jaren hebben we te maken met de volgende onzekerheden, die van invloed kunnen zijn op de inkomsten en uitgaven binnen het sociaal domein:

- Zowel de Wmo 2015, als de Jeugdwet en de Participatiewet zijn 'open einde' regelingen. Een 'open einde' regeling is een rijksbegrotingsbesluit waarbij aan een financiële regeling geen budgettair plafond wordt toegekend. Hierdoor kunnen wij bij de uitvoering van deze wetten geen limiet aanbrengen. Het rijksbudget dat de gemeente ontvangt voor de participatiewet en de bedragen voor Wmo 2015 en Jeugdwet in de totale algemene uitkering van het gemeentefonds zijn wel gelimiteerd.
- Om de disbalans in inkomsten en uitgaven aan te pakken zijn er beleidsmatige maatregelen getroffen die de vastgestelde taakstelling van € 250.000 op de uitvoering van de Wmo 2015 en € 1000.000 op de uitvoering van de jeugdwet moeten realiseren. Dit in jaarlijks oplopende bedragen uiteindelijk te behalen in 2024. Het is onzeker of deze taakstelling wordt behaald gezien de volgende onzekere factoren:
 - We verwachten dat de behoefte aan maatschappelijke ondersteuning zal toenemen, vanwege onder meer de toenemende vergrijzing. We hebben nu al ervaren dat het invoeren van het abonnementstarief heeft geleid tot een toename van ondersteuning op grond van de Wmo 2015.
 - De kosten voor jeugdhulp zijn de afgelopen jaren toegenomen. Zoals al eerder benoemd gaat het niet om een toename van het aantal kinderen dat jeugdhulp ontvangt, maar om een toename van de kosten per kind. Het is onzeker hoe zich dit in de komende jaren zal ontwikkelen
 - COVID-19 lijkt op zijn retour, maar het is nu al duidelijk dat de nasleep hiervan extra kosten met zich meebrengt. Het is nu nog niet mogelijk daar een inschatting van te maken.
 - Het aantal mantelzorgers dat kan zorgen voor zelfstandig wonende ouderen neemt tot 2040 sterk af, terwijl het aantal zelfstandig wonende ouderen dat mantelzorg nodig heeft sterk toeneemt (bron: Toekomstverkenning Mantelzorg aan ouderen 2018-2040).

- De aard van het vrijwilligerswerk in de zorg is aan het veranderen. Vrijwilligers hebben steeds meer de voorkeur voor incidenteel en meer vrijblijvend vrijwilligerswerk in plaats van een verbinding voor een langere periode op een vaste tijd.
- Vanaf 2022 zal voor de verdeling van de middelen Voogdij 18 het nieuwe woonplaatsbeginsel als basis dienen. Met de invoering van het nieuwe woonplaatsbeginsel verschuift de verantwoordelijkheid voor de zorg van kinderen die gebruik maken van Verblijf vanuit de Jeugdwet in sommige gevallen naar een andere gemeente. In kwartaal 4 van 2021 zal het overhevelen van informatie tussen gemeenten plaatsvinden en krijgen wij zicht op het aantal cliënten dat administratief uit onze gemeente vertrekt en dat naar ons toekomt (en de lasten die daarmee gepaard gaan). We kunnen nog niet inschatten wat het daadwerkelijke financiële effect zal zijn.
- Als gemeente zijn we per 1 januari 2022 verantwoordelijk voor beschermd wonen en maatschappelijke opvang (in plaats van de centrumgemeente), vanaf 1 januari 2023 komt er een nieuwe financiële verdeling over gemeenten in het kader van het zogeheten woonplaatsbeginsel. We hebben nu nog onvolledig zicht op welke risico's, dit met zich meebrengt.

Kortom, het is de vraag of de toekomstige inkomsten, in combinatie met een toenemende vraag én een stelsel dat nog steeds werkt aan optimalisatie en verdere opbouw, de komende jaren toereikend zullen zijn. Zoals aangegeven zijn de mogelijkheden om het gebruik van ondersteuning te beïnvloeden beperkt. Dit heeft de gemeente echter niet weerhouden om maatregelen in gang te zetten om de uitgaven terug te dringen. Deze nota draagt daaraan bij. We zetten bijvoorbeeld in op preventie, vroeg-signalering en normaliseren. Belangrijk is wel om te realiseren dat deze ingezette lijn tijd vraagt, voordat effecten zichtbaar zijn.

Centraal blijft staan dat wij streven naar goede, kwalitatieve ondersteuning aan onze inwoners. Financiële uitdagingen mogen dit niet tekortdoen. De ambitie en de maatschappelijke resultaten die wij nastreven in deze nota moeten echter uitgevoerd worden binnen de huidige begroting. Nieuw voor oud is een belangrijk uitgangspunt. We zullen met elkaar keuzes moeten maken. Dit betekent dat wij samen de schouders eronder moeten zetten. Integraal werken, regie, goede monitoring en innovatieve projecten stimuleren, dit zijn manieren om de betaalbaarheid van ondersteuning in de toekomst vorm te geven.

6.2

Van beleidsplan naar uitvoeringsplannen

In deze beleidsnota staan onze leidende principes voor het sociaal domein en de maatschappelijke resultaten die we per leefgebied willen behalen. Met elkaar hebben we bepaald wat we belangrijk vinden en wat we in gezamenlijkheid willen bereiken. In het najaar 2021 worden voor de drie leefgebieden afzonderlijke uitvoeringsplannen ontwikkeld, die onderling verbonden zijn. Op deze manier worden onderwerpen die in meerdere leefgebieden terugkomen zoals bijvoorbeeld informatievoorziening, eenzaamheid, laaggeletterdheid en mantelzorg integraal opgepakt.

We gaan verder op de ingezette weg en zullen samen met maatschappelijke partners en inwoners bepalen welke activiteiten we uitvoeren om de maatschappelijke resultaten te behalen. Bestaande activiteiten worden getoetst op hun daadwerkelijke bijdrage aan het realiseren van de gewenste maatschappelijke resultaten. Op basis van deze analyse maken we keuzes. De wettelijke taken die voortkomen uit de Wmo 2015, Participatiewet, Jeugdwet en de Wet publieke gezondheid maken integraal onderdeel uit van de uitvoeringsplannen. Hierbij nodigen we maatschappelijke partners nadrukkelijk uit om ook actief uitvoeringsplannen te ontwikkelen. De gemeente Neder-Betuwe heeft de regie over dit proces en bewaakt de onderlinge samenhang tussen de leefgebieden. Daarnaast toetst de gemeente of de plannen voldoen aan de leidende principes. De dromen en wensen die opgehaald zijn op de bijeenkomst van 22 april zijn hierbij het startpunt.

6.3

Rol van de gemeente, maatschappelijke partners en inwoners

In gezamenlijkheid met maatschappelijke partners en inwoners ontwikkelen en optrekken in het sociaal domein vraagt van alle partijen een omslag in denken en doen. Het kan van organisaties vragen om over het eigen organisatiebelang heen te stappen in het belang van de inwoner en het vraagt om het aangaan van nieuwe samenwerkingsvormen, etc. Het sturen op het behalen van maatschappelijke resultaten vraagt om sturen op hoofdlijnen in plaats van sturen op details. Hiervoor is bestuurlijk en politiek draagvlak voor nodig. Met deze nota hebben we met elkaar de hoofdlijnen van wat we willen bereiken in het sociaal domein bepaald. We hebben in kaart gebracht waar de grootste opgaves voor onze gemeente liggen en waar we naar toe willen. Vervolgens gaat het er niet om te willen weten welke activiteiten er allemaal precies worden ingezet, maar of we de gewenste maatschappelijke resultaten realiseren. In dit proces ontstaan nieuwe rollen voor de gemeente, namelijk die van facilitator, ondersteuner en stimulator (bron: de zeven rollen van de gemeente). Andere rollen brengen andere verwachtingen met zich mee vanuit maatschappelijke partners en inwoners richting de gemeente en vice versa. Onze werk- en besluitvormingsprocessen moeten hierop aansluiten. De gemeente zal minder controlerend optreden, maar meer op basis van samenwerking en vertrouwen. Dit sluit nauw aan bij de werkwijze van het Kwaliteitskompas.

6.4

Verbinding inkoopstrategie

Op dit moment wordt de inkoopstrategie (maatschappelijke ondersteuning en jeugd) zowel regionaal, als lokaal opnieuw bekeken. Vanuit deze nota is een weg ingeslagen naar outcomegericht werken en sturen, dit sluit nauw aan bij de ingezette weg van de inkoopstrategie. De komende jaren wordt via pilots verder invulling gegeven aan andere vormen van financiering en de wijze waarop we invulling willen geven aan de uitvoeringsorganisaties. Het behalen van gezamenlijk bepaalde resultaten en effecten is daarbij een belangrijk uitgangspunt.

6.5

Monitoring

Deze methode gaat uit van een doorlopende verbetercyclus. Centrale vraag is: Zijn inwoners van onze inzet en inspanningen beter geworden? We willen weten wat voor inwoners nu al goed gaat, wat behouden moet blijven en wat beter kan. Hiervoor zullen we binnen Neder-Betuwe een gezamenlijk leerproces organiseren. Om dit leerproces goed in te richten moeten we meer grip krijgen op het meten en monitoren van de resultaten en effecten in het sociale domein. Op dit moment ontbreekt het aan een totaaloverzicht voor het sociaal domein. Op afzonderlijke beleidsvelden worden wel gegevens verzameld. De komende jaren willen we de monitoring versterken in Neder-Betuwe. In de uitvoeringsplannen wordt het meten en monitoren per leefgebied verder uitgewerkt. Daarnaast gaan we aan de slag met het verkrijgen van meer inzicht in het totale sociale domein, zodat we ook iets kunnen zeggen over het al dan niet bereiken van de maatschappelijke effecten. Dit is een groeiproces waarbij we streven naar een goed evenwicht in cijfers en verhalen.

6.6

Communicatie

De transformatie waar we voor staan, gaat onder andere over gedragsverandering. Gedragsverandering gaat meestal niet ineens, het gaat stap voor stap en vraagt om een intensieve lange-termijnaanpak. Communicatie en participatie zijn hierbij belangrijke randvoorwaarden en dragen bij aan de gedragsverandering. Dit vraagt om capaciteit en middelen voor communicatie om deze stap te kunnen zetten. Denk hierbij aan het verspreiden van aansprekende verhalen van inwoners, het delen van geslaagde voorbeelden maar vooral ook de juiste informatie op het juiste moment. Communicatie en participatie zijn nodig om de maatschappelijke resultaten te behalen, maar ook bij het stimuleren van en motiveren tot de gedragsverandering.

Nawoord

We zijn blij met deze eerste integrale beleidsnota Sociaal Domein 2021-2024 van de gemeente Neder-Betuwe. We zetten nu een volgende stap en gaan straks aan de slag met het uitwerken van de uitvoeringsplannen. We krijgen te maken met uitdagende opgaven, want het gaat om gedragsverandering: eigen regie nemen, je sociaal netwerk activeren, zelf ondersteuning regelen en gezonde keuzes maken. Maar met deze nota is een stevig fundament in denken en doen gelegd. In de praktijk is al veel in gang gezet, maar we zullen sterker op maatschappelijk resultaten sturen. Onze kracht zit in het integraal werken, als we het samen doen kunnen we elkaar enorm versterken.

“We liggen op koers. Nu samen doorpakken!”

Bijlage 1:

Ontwikkelen in gezamenlijkheid

De Nota Sociaal Domein is in gezamenlijkheid ontwikkeld met maatschappelijke partners en inwoners. Vanaf de start heeft deze gezamenlijkheid vorm gekregen. Daarnaast is ook de gemeenteraad vanaf het begin meegenomen in deze ontwikkeling en is tussentijds informatie opgehaald en gedeeld. Hieronder staan de stappen in dit gezamenlijke proces weergegeven.

Maatschappelijke partners en inwoners

Bij de start van het proces is door het beleidsteam van de sociale pijler een inventarisatie gemaakt van de maatschappelijke partners en inwoners, die zij per leefgebied wilden betrekken. Dit is een zeer brede en diverse lijst geworden. In het ontwikkelproces zijn de maatschappelijke partners en inwoners op vier momenten actief betrokken.

1. Het verder uitwerken van de ambitie en delen wat leeft er en welke uitdagingen spelen er in Neder-Betuwe. Op 11 en 12 februari zijn er per leefgebied themabijeenkomsten gehouden. Centraal stond het ophalen van datgene wat leeft, uitdagingen, kansen en wensen op de leefgebieden. De bijeenkomsten werden online gehouden vanuit een "studio" in het gemeentehuis van Neder-Betuwe. Er was een goede opkomst en de bijeenkomsten zijn goed gewaardeerd door de deelnemers.
2. Schriftelijke toetsing van de maatschappelijke resultaten. Op basis van de uitkomsten van de themabijeenkomsten zijn de ambities vertaald naar maatschappelijke resultaten en indicatoren. Deze concept maatschappelijke resultaten zijn via een schriftelijke ronde getoetst bij de maatschappelijke partners. Hierbij is specifiek gevraagd of zij de input van de themabijeenkomsten voldoende terugzagen/geborgd zagen in de maatschappelijke resultaten. Op basis van de schriftelijke toetsing zijn de maatschappelijke resultaten en indicatoren vastgesteld.
3. Het bespreken van de maatschappelijke resultaten en het bieden van een doorkijk naar de uitvoering. Op 22 april hebben we in een bijeenkomst gedroomd over alle drie de leefgebieden. Vanuit de "verplaatsing" naar de toekomst hebben we teruggeblikt op alles wat we al bereikt hebben. Vanuit deze inspiratie zijn wensen voor de toekomst naar boven gekomen. Hieruit is een eerste aanzet gemaakt voor wat we nog kunnen versterken in initiatieven en projecten.
4. Inspraak op concept nota. Op 15 juli ontvingen alle betrokken maatschappelijke partners en inwoners die in dit traject betrokken zijn geweest de concept nota. Op 22 juli was er een informatieve bijeenkomst waarbij de inhoud van de nota is gepresenteerd. Er was gelegenheid tot het stellen van vragen en het geven van een reactie.

Adviesraden

In dit ontwikkeltraject zijn de Adviesraad Sociaal Domein (ASD) en de Jongerenraad betrokken. Op 3 februari is er een presentatie gegeven over het ontwikkeltraject tijdens de vergadering van de ASD. Het ASD was met enkele vertegenwoordigers aanwezig bij de themabijeenkomsten en werkte mee aan het artikel over het ontwikkelproces voor het tijdschrift Neder-Betuwe Magazine. Er is een formele adviesvraag uitgezet over de concept nota en het advies is meegenomen door de raad in haar besluitvorming.

In januari is er telefonisch contact geweest met de voorzitter van de Jongerenraad. Hieruit is het verzoek gekomen om over de ambitie en de maatschappelijke resultaten tijdens een vergadering van de Jongerenraad in gesprek te gaan. Deelname aan de themabijeenkomsten was niet mogelijk. Op 16 maart heeft deze online uitwisseling met de Jongerenraad plaatsgevonden.

Gemeenteraad

14 januari 2021: College-informatieavond

Tijdens deze avond is de gemeenteraad geïnformeerd over het ontwikkelproces van de Nota Sociaal Domein. Het Kwaliteitskompas is geïntroduceerd. De ambities op de drie leefgebieden zijn gepresenteerd en de beelden, die leven bij de gemeenteraadsleden op deze leefgebieden en ambities zijn uitgewisseld.

11 en 12 februari 2021: Themabijeenkomsten

Gemeenteraadsleden waren in de gelegenheid om als toehoorders aan te sluiten bij de themabijeenkomsten voor maatschappelijke partners en inwoners. Hier hebben twee raadsleden gebruik van gemaakt. De raadsleden hebben ter informatie de verslagen van de themabijeenkomsten ontvangen.

31 maart 2021: Het gesprek

Tijdens deze avond is de raad in gesprek gegaan over de uitkomsten van de themabijeenkomsten van februari. Toegelicht werd wat er leeft en wat de uitdagingen zijn bij maatschappelijke partners en inwoners binnen het sociaal domein. Vervolgens gingen we in gesprek over de maatschappelijke resultaten. Opbrengst van deze avond was dat de gemeenteraad zich kon vinden in de maatschappelijke resultaten, zoals die nu zijn opgesteld.

22 april: tweede ronde themabijeenkomst

Tijdens deze bijeenkomst waren geen raadsleden als toehoorder aanwezig. De raadsleden hebben het verslag van de bijeenkomst ter informatie ontvangen.

Inwoners breed

De inwoners van Neder-Betuwe zijn over dit traject geïnformeerd via een artikel in het aprilnummer van het Neder-Betuwe Magazine.

Bijlage 2:

Overzicht van (regionale) beleidsplannen

Overzicht van (regionale) beleidsplannen binnen het sociaal domein in relatie tot deze nota*

Algemeen

- Raadsvisie 2030 (2019)
- Coalitieprogramma 2018 - 2022: 'Samen Bouwen aan ruimte voor de samenleving'
- Algemene subsidieverordening Neder-Betuwe 2019

Veiligheid

- Kadernota Integraal Veiligheidsbeleid 2019-2022
- Jaarplan Veiligheid 2020
- Veiligheidsstrategie 2019-2022 Oost-Nederland
- Regionaal Beleidsplan Veiligheidsregio Gelderland-Zuid 2020-2023
- Preventie- en Handhavingplan uitvoering Drank- en Horecawet 2018-2022

Wmo en Jeugd

- Verordening Maatschappelijke Ondersteuning Neder-Betuwe 2020
- Verordening Jeugdhulp 2019
- Nadere regels Maatschappelijke ondersteuning gemeente Neder-Betuwe 2019
- Nadere regels jeugdhulp Neder-Betuwe 2020
- Regionale Inkoopstrategie Wmo en Jeugd 2023

* Dit overzicht biedt inzicht in de documenten die zijn gebruikt, maar is niet uitputtend.

Participatie

- Dienstverleningsovereenkomst uitvoering P-wet door de gemeente Buren (2016)

Volksgezondheid

- Meerjarenstrategie GGD-Gelderland 2020-2023
- Uitvoeringskader gezond opgroeien in Neder-Betuwe 2019-2024
- Monitor Neder-Betuwe Bloeit! 2019-2024
- Hoofdlijnennotitie Aanpak eenzaamheid Neder-Betuwe
- Plan van aanpak verbeteren voorlichting over vaccineren (onderzoeksresultaten 'vaccinatiemotie', 2019)

Onderwijs/leesbevordering

- Beleidsregels leerlingenvervoer (2020)
- Beleidsplan voor- en vroegschoolse educatie 2019-2022 Neder-Betuwe
- Dienstverlening overeenkomst Regionaal Leerplichtbureau (2018)
- Regionaal plan Integrale Aanpak Laaggeletterdheid in Rivierenland

Sport

- Sport en Beweeg visie Neder-Betuwe 2019-2030
- Monitor Neder-Betuwe Bloeit! 2019-2024

Overige

- Verordening tegemoetkoming chronisch zieken en gehandicapten (2018)
- Beleidsplan Schuldhulpverlening 2018-2021 en bijbehorende beleidsregels
- Plan van aanpak bestrijding kinderarmoede (2018)
- Beleidsplan GGZ Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang 2018-2020 'Samen Dichtbij'
- Beschermd Wonen, regio Nijmegen en Rivierenland (2021)

Bijlage 3:

Wettelijk kader

Zoals al aangegeven in de inleiding voldoen wij met deze integrale nota Sociaal Domein aan de wettelijke verplichting om te omschrijven wat een gemeenteraad minimaal moet vaststellen in een periodiek op te stellen plan. In deze nota zijn met name de beleidsvoornemens uitgewerkt in de ambities en maatschappelijke resultaten. We zijn daarmee nog niet compleet. In de verschillende wetten worden specifieke onderdelen genoemd die nader beschreven moeten worden en vastgesteld door de gemeenteraad. Dit wordt uitgewerkt in de nog op te stellen uitvoeringsplannen.

Deze nota beslaat de volgende wetten:

- Wmo 2015
- Jeugdwet
- Participatiewet
- Wet publieke gezondheid
- Wet gemeentelijke schuldhulpverlening

Hieronder lichten we de verschillende wetten kort toe en wordt omschreven wat minimaal in het beleidsplan opgenomen moet worden. Gemeenten mogen zelf kiezen of ze per wet één beleidsnota vaststellen of één integrale beleidsnota maken.

De gemeente Neder-Betuwe heeft gekozen voor één integrale nota.

De informatie op de volgende pagina is gebaseerd op de informatie van de rijksoverheid (www.rijksoverheid.nl)

Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo 2015)

Gemeenten moeten ervoor zorgen dat mensen zo lang mogelijk thuis kunnen blijven wonen. De gemeente geeft ondersteuning thuis via de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Officieel heet deze wet Wmo 2015. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de ondersteuning van mensen die niet op eigen kracht zelfredzaam zijn. Het gaat bijvoorbeeld om:

- begeleiding en dagbesteding;
- ondersteuning om de mantelzorger tijdelijk te ontlasten;
- een plaats in een beschermde woonomgeving voor mensen met een psychische beperking;
- opvang in geval van huiselijk geweld en mensen die dakloos zijn.

Meldt iemand zich bij de gemeente met het verzoek om ondersteuning? Dan moet de gemeente onderzoek doen naar de persoonlijke situatie. De gemeente is verantwoordelijk voor een goede toegang tot voorzieningen, ondersteuning en ruimten voor mensen met een beperking. Daarnaast draagt de gemeente zorg voor de kwaliteit en de continuïteit van de voorzieningen.

De Wmo 2015 verplicht gemeenten via artikel 2.1.2 een periodiek beleidsplan te maken waarin in ieder geval is opgenomen:

Artikel 2.1.2

1. De gemeenteraad stelt periodiek een plan vast met betrekking tot het door het gemeentebestuur te voeren beleid met betrekking tot maatschappelijke ondersteuning.
2. Het plan beschrijft de beleidsvoornemens inzake door het college te nemen besluiten of te verrichten handelingen die erop gericht zijn:
 - a. de sociale samenhang, de toegankelijkheid van voorzieningen, diensten en ruimten voor mensen met een beperking te bevorderen, de veiligheid en

- leefbaarheid in de gemeente te bevorderen, alsmede huiselijk geweld te voorkomen en te bestrijden;
 - b. de verschillende categorieën van mantelzorgers, en vrijwilligers, zoveel mogelijk in staat te stellen hun taken als mantelzorger of vrijwilliger uit te voeren;
 - c. vroegtijdig vast te stellen of ingezetenen maatschappelijke ondersteuning behoeven;
 - d. te voorkomen dat ingezetenen op maatschappelijke ondersteuning aangewezen zullen zijn;
 - e. algemene voorzieningen te bieden aan ingezetenen die maatschappelijke ondersteuning behoeven;
 - f. maatwerkvoorzieningen te bieden ter ondersteuning van de zelfredzaamheid en participatie aan ingezetenen van de gemeente die daartoe op eigen kracht, met gebruikelijke hulp, met mantelzorg of met hulp van andere personen uit hun sociale netwerk niet of onvoldoende in staat zijn;
 - g. maatwerkvoorzieningen te bieden aan personen die niet in staat zijn zich op eigen kracht te handhaven in de samenleving en beschermd wonen of opvang behoeven in verband met psychische of psychosociale problemen of omdat zij de thuissituatie hebben verlaten, al dan niet in verband met risico's voor hun veiligheid als gevolg van huiselijk geweld;
 - h. uitvoering te geven aan het op 13 december 2006 te New York tot stand gekomen Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (Trb. 2007, 169);
 - i. de participatie van ingezetenen die geestelijke gezondheidszorg nodig hebben, te versterken.
3. Het plan is erop gericht dat:
 - a. cliënten zo lang mogelijk in de eigen leefomgeving kunnen blijven;
 - b. cliënten die beschermd wonen of opvang ontvangen, een veilige woonomgeving hebben en, indien mogelijk, weer in staat zijn zich op eigen kracht te handhaven in de samenleving.

4. In het plan wordt bijzondere aandacht gegeven aan:
 - a. een zo integraal mogelijke dienstverlening op het gebied van maatschappelijke ondersteuning, publieke gezondheid, preventie, zorg, jeugdhulp, onderwijs, welzijn, wonen, werk en inkomen;
 - b. de samenwerking met zorgverzekeraars en zorgaanbieders als bedoeld in de Zorgverzekeringswet met het oog op een zo integraal mogelijke dienstverlening;
 - c. keuzemogelijkheden tussen aanbieders voor degenen aan wie een maatwerkvoorziening wordt verstrekt, waarbij rekening wordt gehouden met de godsdienstige gezindheid, de levensovertuiging en de culturele achtergrond van cliënten, in het bijzonder voor kleine doelgroepen;
 - d. de toegankelijkheid van voorzieningen, diensten en ruimten voor mensen met een beperking;
 - e. de wijze waarop de continuïteit van hulp wordt gewaarborgd, in het bijzonder ten aanzien van de persoon die door het bereiken van een bepaalde leeftijd geen jeugdhulp als bedoeld in de Jeugdwet meer kan ontvangen;
 - f. mogelijkheden om met inzet van begeleiding, waaronder dagbesteding, mensen zo lang mogelijk in de eigen leefomgeving te laten blijven;
 - g. de wijze waarop ingezetenen worden geïnformeerd over de personen die kunnen optreden als vertegenwoordiger van een cliënt die niet in staat kan worden geacht tot een redelijke waardering van zijn belangen ter zake.
5. In het plan wordt aangegeven op welke wijze de gemeente artikel 2.1.7 toepast dan wel de reden om dat artikel niet toe te passen.
6. In het plan wordt aangegeven welke resultaten het gemeentebestuur in de door het plan bestreken periode wenst te behalen, welke criteria worden gehanteerd om te meten hoe deze resultaten zijn behaald en welke prestatie-indicatoren worden gehanteerd ten aanzien van aanbieders.

De jeugdwet

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de jeugdhulp. Zij kunnen de zorg dichter bij de inwoners organiseren, in samenhang met ondersteuning van gezinnen bij werk, inkomen en schulden. Dat staat in de Jeugdwet.

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het beschikbaar stellen van alle vormen van jeugdhulp. Bijvoorbeeld hulp aan huis bij problemen in het gezin, maar ook bij psychische en gedragsproblemen van kinderen en jongeren.

Gemeenten hebben de plicht om jeugdhulp en ondersteuning te bieden. Bijvoorbeeld aan jongeren met een beperking, stoornis, aandoening of opgroeioproblemen. Door die verplichting, de jeugdhulpplicht, moeten gemeenten in ieder geval:

- de jongere adviseren welke hulp het beste past;
- samen met de jongere de goede vorm van jeugdhulp kiezen;
- zorgen dat de gekozen jeugdhulp ook echt beschikbaar is.

In de Jeugdwet staan de taken van gemeenten. De gemeenten moeten onder andere:

- jeugdhulp van goede kwaliteit aanbieden;
- een beleidsplan voor preventie, ondersteuning, hulp en zorg opstellen;
- voorzieningen op het gebied van jeugdhulp (jeugdhulpplicht) treffen;
- jeugdbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering organiseren;
- maatregelen voor de aanpak van kindermishandeling nemen;
- de samenwerking met andere sectoren zoals zorg, onderwijs, politie en justitie zoeken;
- vertrouwenspersonen aanwijzen voor jongeren en (pleeg)ouders die te maken hebben met jeugdhulpverlening.

De jeugdwet verplicht gemeenten via artikel 2.2 een periodiek beleidsplan te maken waarin in ieder geval is opgenomen:

Artikel 2.2

1. De gemeenteraad stelt periodiek een plan vast dat richting geeft aan de door de gemeenteraad en het college te nemen beslissingen betreffende preventie en jeugdhulp, de uitvoering van kinderschermingsmaatregelen en jeugdreclassering.
2. Het plan bevat de hoofdzaken van het door de gemeente te voeren beleid betreffende preventie, jeugdhulp, de uitvoering van de kinderschermingsmaatregelen en jeugdreclassering en geeft daarbij in ieder geval aan:
 - a. wat de gemeentelijke visie en doelstellingen zijn van dit beleid;
 - b. hoe dit beleid zal worden uitgevoerd in samenhang met de verantwoordelijkheid van het college inzake het advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling en welke acties in de door het plan bestreken periode zullen worden ondernomen;
 - c. welke resultaten de gemeente in de door het plan bestreken periode wenst te behalen, hoe gemeten zal worden of deze resultaten zijn behaald en welke outcomecriteria gehanteerd worden ten aanzien van jeugdhulpaanbieders en gecertificeerde instellingen;
 - d. hoe het college uitvoering zal geven aan artikel 2.7, tweede lid, en hoe wordt gewaarborgd dat de jeugdhulpaanbieder voldoet aan de eisen inzake de verantwoordelijkheidstoedeling, gesteld bij of krachtens artikel 4.1.1, tweede lid, juncto 4.1.5, eerste lid;
 - e. op welke wijze de gemeenteraad en het college zich hebben vergewist van de behoeften van kleine doelgroepen, en
 - f. hoe het college uitvoering zal geven aan het op 13 december 2006 te New York tot stand gekomen Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (Trb. 2007, 169).

3. Het plan wordt, voor zover het de afstemming van en effectieve samenwerking met het onderwijs betreft, niet vastgesteld dan nadat over een concept van het plan op overeenstemming gericht overleg heeft plaatsgevonden met het samenwerkingsverband, bedoeld in artikel 18a van de Wet op het primair onderwijs en het samenwerkingsverband, bedoeld in artikel 17a van de Wet op het voortgezet onderwijs. Het overleg met deze samenwerkingsverbanden vindt plaats overeenkomstig een procedure, vastgesteld door het samenwerkingsverband en het college van de gemeente of gemeenten. De procedure bevat een voorziening voor het beslechten van geschillen.

Participatiewet

Iedereen die kan werken maar het op de arbeidsmarkt zonder ondersteuning niet redt, valt onder de Participatiewet. De wet moet ervoor zorgen dat meer mensen werk vinden, ook mensen met een arbeidsbeperking. In tegenstelling tot de andere wetten is in de participatiewet geen wettelijke verplichting opgenomen dat de gemeenteraad periodiek een beleidsplan moet vaststellen. Wel is in artikel 8D de verplichting opgenomen dat de gemeenteraad periodiek een plan vaststelt omtrent de wijze waarop het college uitvoering zal geven aan het op 13 december 2006 te New York tot stand gekomen Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap (Trb. 2007, 169).

De Wet publieke gezondheid (Wpg)

De Wet publieke gezondheid regelt de organisatie van de publieke gezondheidszorg, de bestrijding van infectieziektecrises en de isolatie van personen/vervoermiddelen die internationaal gezondheidsgevaaren kunnen opleveren. Ook regelt de wet de jeugd- en ouderengezondheidszorg. De taken op het gebied van de publieke gezondheidszorg waar gemeenten vanuit de Wpg in ieder geval zorg voor moeten dragen zijn onder andere het verwerven van inzicht in de gezondheidssituatie van

de inwoners, het bevorderen van medisch milieukundige zorg, het bevorderen van technische hygiënezorg, het bevorderen van psychosociale hulp bij rampen en het geven van prenatale voorlichting aan aanstaande ouders. Een groot deel van de wettelijke taken heeft de gemeente Neder-Betuwe regionaal belegd binnen de gemeenschappelijke regeling GGD Gelderland-zuid.

Op basis van artikel 13 van de Wpg moeten gemeenten periodiek een lokale nota gezondheidsbeleid opstellen. In deze nota moeten in ieder geval de landelijke prioriteiten in acht worden genomen, zoals die beschreven staan in de landelijke nota gezondheidsbeleid. Deze Nota Sociaal Domein sluit aan bij de Landelijke nota gezondheidsbeleid 2020-2024 getiteld Gezondheid breed op de agenda.

Artikel 13

1. Onze Minister stelt elke vier jaar een landelijke nota gezondheidsbeleid en een landelijk programma voor uitvoering van onderzoek vast op het gebied van de publieke gezondheid.
2. De gemeenteraad stelt binnen twee jaar na openbaarmaking van de nota, bedoeld in het eerste lid, een nota gemeentelijk gezondheidsbeleid vast, waarin de raad in ieder geval aangeeft:
 - a. wat de gemeentelijke doelstellingen zijn ter uitvoering van de in de artikelen 2, 5, 5a en 6 genoemde taken,
 - b. welke acties in de bestreken periode worden ondernomen ter realisering van deze doelstellingen,
 - c. welke resultaten de gemeente in die periode wenst te behalen,
 - d. hoe het college van burgemeester en wethouders uitvoering geeft aan de in artikel 16 genoemde verplichting.
3. De gemeenteraad neemt bij het vaststellen van de nota gemeentelijk gezondheidsbeleid in ieder geval de landelijke prioriteiten in acht, zoals opgenomen in de landelijke nota gezondheidsbeleid.

Wet gemeentelijke Schuldhulpverlening (Wgs)

Deze wet regelt dat gemeenten een zorgplicht hebben om inwoners door middel van integrale schuldhulpverlening te helpen bij het oplossen van schulden en het voorkomen ervan. De Wgs verplicht gemeenten via artikel 2 een periodiek beleidsplan te maken:

Artikel 2. Plan

1. De gemeenteraad stelt een plan vast dat richting geeft aan de integrale schuldhulpverlening aan de inwoners van zijn gemeente.
2. De gemeenteraad stelt het plan telkens voor een periode van ten hoogste vier jaren vast. Het plan kan tussentijds gewijzigd worden.
3. Het plan bevat de hoofdzaken van het door de gemeente te voeren beleid betreffende integrale schuldhulpverlening en het voorkomen dat personen schulden aangaan die ze niet kunnen betalen.
4. In het plan wordt in ieder geval aangegeven:
 - a. welke resultaten de gemeente in de door het plan bestreken periode wenst te behalen;
 - b. welke maatregelen de gemeenteraad en het college nemen om de kwaliteit te borgen van de wijze waarop de integrale schuldhulpverlening wordt uitgevoerd;
 - c. het maximaal aantal weken dat de gemeente nastreeft met betrekking tot de in artikel 4, eerste lid, genoemde periode, en
 - d. hoe schuldhulpverlening aan gezinnen met inwonende minderjarige kinderen wordt vormgegeven.
5. In het plan kan de gemeenteraad aangeven onder welke voorwaarden het college de verzoeker verplicht te beschikken over een basisbetaalrekening als bedoeld in artikel 1:1 van de Wet op het financieel toezicht.